លីកាដូ

LICADHO

សម្ព័ន្ធខ្មែរជំរឿន និង ការពារសិទ្ធិមនុស្ស លីកាដូ

LICADHO

CAMBODIAN LEAGUE FOR THE PROMOTION AND DEFENSE OF HUMAN RIGHTS

កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលសិទ្ធិមនុស្សសំរាប់ព្រះសង្ឃ

HUMAN RIGHTS EDUCATION PROGRAM FOR MONK

សំរាប់អ្នកចូលរួម

FOR PARTICIPANTS

រៀបចំដោយ

គ្រូអប់រំសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការលីកាដូ

PREPARED BY

LICADHO'S TRAINERS

កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលសិទ្ធិមនុស្សសំរាប់ព្រះសង្ឃ

១.បុព្វកថា :

ដោយយល់ឃើញថា ព្រះពុទ្ធសាសនាជាជំនឿយ៉ាងមុតមាំរបស់ពលរដ្ឋខ្មែរ ។ម្យ៉ាងវិញទៀតព្រះសង្ឃភាគច្រើនធ្លាប់បាននិមន្តចូលរួមសិក្សាស្វែងយល់អំពីសិទ្ធិមនុស្សនិងព្រះពុទ្ធសាសនារួចមកហើយ ដូច្នេះកម្មវិធីនេះចង់បង្កើនការយល់ដឹងថែមទៀតអំពីសិទ្ធិមនុស្ស ព្រមទាំងលើកឱ្យឃើញនូវបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សមួយចំនួនប្រគេនដល់ព្រះសង្ឃដើម្បីធ្វើការវិភាគ ។ ផងដែរ កម្មវិធីថ្មីនេះចង់បានការនិមន្តចូលរួមរបស់ព្រះសង្ឃឱ្យកាន់តែខ្លាំងក្លាឡើង ដើម្បីរួមចំណែកបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រទប់ស្កាត់អំពើរំលោភសិទ្ធិមនុស្សដែលបាននិងកំពុងតែកើតឡើង ហើយដែលបញ្ហាទាំងនោះនៅតែជាការលំបាកយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ និង គំរាមកំហែងដល់ សន្តិសុខ និង ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជា ពលរដ្ឋ រួមទាំងព្រះសង្ឃផងដែរ រហូតមកទល់ពេលនេះ ។

២.គោលបំណង នៅចុងបញ្ចប់នៃវគ្គ :

1-ព្រះសង្ឃនឹងយល់ស្របអំពីអ្វីដែលជាសំណូមពរសំរាប់ព្រះអង្គនៅក្នុងការពិភាក្សានេះ ដើម្បីរៀបចំបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់ការពារ។

2-ព្រះសង្ឃប្រាកដជាពេញព្រះទ័យនឹងបង្កើតជា " *ក្រុមសហការ* " ដែលជាយុទ្ធសាស្ត្រចម្បង សំរាប់ជួយអប់រំសិទ្ធិមនុស្សបន្តដល់ពុទ្ធបរិស័ទ និង ចូលរួមដោះស្រាយបញ្ហាអ្វីមួយតាមរយៈ "ក្រុម " តាមលទ្ធភាពដែលអាចធ្វើទៅបាន ដោយសហការជាមួយក្រុមប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលជាដើម ។

៣.វិធីដំណើរការនៃវគ្គ

កម្មវិធីសិក្សានៃវគ្គនេះទាំងមូល គឺជារបៀបពិភាក្សាផ្តល់យោបល់ឆ្លាទៅវិញទៅមក ក្នុងការបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់ការពារសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងមូលដ្ឋាន ។ ដូច្នេះបានន័យថាវគ្គនេះគឺផ្តល់ឱកាសឱ្យព្រះសង្ឃ ចូលរួមនិងផ្តល់យោបល់នៅក្នុងក្រុមពិភាក្សារបស់ព្រះអង្គទៅលើករណីសិក្សាជាច្រើន ថាតើគួររកដំណោះស្រាយបែបណា ដើម្បីជួយកាត់បន្ថយការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សទាំងនោះឱ្យមានប្រសិទ្ធិភាព ។

★ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលនេះមានរយៈពេល០៣ថ្ងៃ នឹងរំពឹងទុកថា ព្រះសង្ឃទាំងអស់នឹងបញ្ចេញមតិយ៉ាងផុលផុសនិងពេញទំហឹងដើម្បីរកឱ្យឃើញនូវយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់ការពារ ។

★ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលនេះ អ្នកសំរបសំរួលវគ្គនឹងមានរៀបចំល្បែងស្វាងគំនិត យ៉ាងហោចណាស់ក្នុងមួយថ្ងៃឱ្យបានមួយល្បែង។

★ នៅចុងបញ្ចប់នៃវគ្គ សិក្ខាកាមនឹងត្រូវបានស្នើសុំឱ្យធ្វើការវាយតំលៃទៅលើលទ្ធផលទូទៅរបស់វគ្គទាំងមូល។

★ បន្ទាប់ពីវគ្គនេះទៅ នឹងមានវគ្គបន្ត (Follow-up)ពីរដងទៀតដោយមានគម្លាតពីគ្នា ២ខែម្តងៗ វគ្គទាំងនោះគឺមានរយៈពេលតែ១ថ្ងៃ ប៉ុណ្ណោះ ។

មាតិកា

លេខរៀង	ឈ្មោះអត្ថបទ	ទំព័រ
១	★ព្រះពុទ្ធសាសនា និង សិទ្ធិមនុស្ស 1. ទស្សនៈ 2. សំណួរពិភាក្សានិងករណីសិក្សា 3. អត្ថបទជំនួយ	១-៦
២	★តួនាទីព្រះសង្ឃទាក់ទងនឹងសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ 1. ទស្សនៈ 2. សំណួរពិភាក្សានិងករណីសិក្សា 3. អត្ថបទជំនួយ	៧-១៣
៣	★ តួនាទីព្រះសង្ឃទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមនិងវប្បធម៌ 1. ទស្សនៈ 2. សំណួរពិភាក្សានិងករណីសិក្សា 3. អត្ថបទជំនួយ	១៤-២០
៤	★លុបបំបាត់ការរើសអើងចំពោះស្ត្រីភេទ 1.ទស្សនៈ 2.សំណួរពិភាក្សា 3.អត្ថបទជំនួយ : ទស្សនៈយេនឌ័រ	២១-២៧
៥	★សិទ្ធិអប្បភាគជន 1.ទស្សនៈ 2.សំណួរពិភាក្សានិងករណីសិក្សា 3.អត្ថបទជំនួយ	២៨-៣៤
៦	★ការបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់ការពារ 1.ទស្សនៈ 2.ការៀបចំក្រុមស៊ីវិល 3.លំហាត់ពិភាក្សា 4.អត្ថបទជំនួយ	៣៥-៤១

ព្រះពុទ្ធសាសនា និង សិទ្ធិមនុស្ស

I.ឧស្សនៈ

ព្រះពុទ្ធសាសនាបានហូរចូលមកក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ប្រហែលជាក្នុងកំឡុងគ្រិស្តសករាជ ២០០ ទៅ ៦០០ ។ តែបើគិតពីអាយុកាលនៃកំណើតព្រះពុទ្ធសាសនាវិញ គឺមានជាង២៥សតវត្សមកហើយ ។

ព្រះពុទ្ធសាសនាត្រូវបានគោរពបូជាដោយប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរប្រហែល ៩០ % ហេតុដូច្នេះហើយបានជាច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់យើងបានចែងថា " ព្រះពុទ្ធសាសនាជាសាសនារបស់រដ្ឋ តែក៏មិនបដិសេធសិទ្ធិមានជំនឿចំពោះសាសនាដទៃដែរ " ។

ព្រះពុទ្ធសាសនាមានគោលការណ៍អប់រំមនុស្សយ៉ាងល្អប្រសើរបំផុត ដែលធ្វើឱ្យមនុស្សមានសុជីវធម៌ សីលធម៌ និងមានទ្រឹស្តីសព្វគ្រប់ដូចជា មាត្រាសេរីភាព ប្រជាធិបតេយ្យ សិទ្ធិមនុស្ស យុត្តិធម៌ វឌ្ឍនភាព ជាពិសេសផ្តោតទៅលើការបណ្តុះគំនិតឱ្យមានសន្តិភាពផ្លូវចិត្ត ឱ្យមានអហិង្សាធម៌ និងសេចក្តីស្ងប់ជាដើម ។

ចំពោះសិទ្ធិមនុស្សវិញ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងលក្ខខណ្ឌធម្មជាតិ គឺមានតាំងពីការកកើតនៃមនុស្សគ្រប់ៗគ្នា ។ ដូច្នេះអ្វីដែលជួយសំរបសំរួលធ្វើឱ្យមនុស្សរស់នៅបានជាមួយគ្នា និងធ្វើឱ្យសង្គមមានវិន័យពីដំបូងឡើយនោះ គឺមានតែការអប់រំតាមរយៈសាសនាទាំងឡាយនេះឯង ។ ដូច្នេះអាចនិយាយបានថាសិទ្ធិមនុស្សមានមុនគេបង្អស់ ក៏ប៉ុន្តែអ្វីដែលចង់បង្ហាញនៅពេលនេះគឺចង់បញ្ជាក់អំពីខ្នាតគំរូសិទ្ធិមនុស្សមួយដែលបានរៀបចំតម្រូវតាមសិទ្ធិមនុស្សពីកំណើត ។ ខ្នាតគំរូសិទ្ធិមនុស្សនេះត្រូវបានប្រកាសឡើងដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិកាលពីឆ្នាំ ១៩៤៨ ដោយបានពិនិត្យឃើញថា ទោះបីជាមានសាសនាអប់រំក៏ដោយ ក៏មនុស្សនៅតែកាប់សម្លាប់គ្នាឥតត្រាប្រណី ហើយនៅពេលខ្លះសាសនាត្រូវបានគេហាមប្រាមមិនឱ្យគោរព មានព្រះពុទ្ធសាសនាជាដើម ដូចជាប្រទេសកម្ពុជានៅប៉ុន្មានទសវត្សមុននេះ។

គោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្ស បើប្រៀបធៀបទៅនឹងធម៌វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា មានមូលដ្ឋានទៅលើអរិយធម៌ ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ជំនឿសាសនា សេរីភាព ប្រជាធិបតេយ្យ អភិវឌ្ឍន៍។ល។

ជាទូទៅគឺជាគោលការណ៍សន្តិភាពនិយម អហិង្សា ដូចជាទស្សនៈព្រះពុទ្ធសាសនាដែរ ក៏ប៉ុន្តែខ្លាត សិទ្ធិមនុស្សមានលក្ខណៈខ្ពីសាមញ្ញ សំរាប់លោកិយ ក្នុងការប្រព្រឹត្តរវាងគ្នានឹងគ្នាជាបងប្អូន មានសិទ្ធិស្មើៗគ្នា គោរពសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្សដោយគ្មានការរើសអើង ហើយបើសិនជាមាននរណាម្នាក់ត្រូវគេប្រព្រឹត្តមកលើ ដោយផ្តល់ឱ្យមានការឈឺចាប់ ដល់ផ្លូវចិត្តឬផ្លូវកាយ អ្នកដែលប្រព្រឹត្តនោះនឹងត្រូវទទួលទោសតាមផ្លូវច្បាប់ ។ ប៉ុន្តែកន្លងមកក៏មានព្រះសង្ឃខ្លះមិនរវីរវល់នឹង អំពើហិង្សា

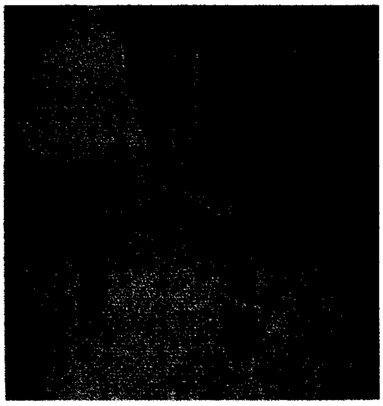

ឡើយ ទោះជាព្រះអង្គបានជួបនឹងឧប្បត្តិហេតុដែលកើតឡើងក៏ដោយ ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតនៅមានព្រះសង្ឃខ្លះរហូត ទៅដល់ប្រើអំពើហិង្សាដ៏ឃោរឃៅដោយផ្ទាល់ព្រះអង្គឯង ទៅលើគ្រហស្ថថែមទៀតផង ។

ដូច្នេះ ព្រះសង្ឃគួរតែប្រកាន់ឱ្យខ្ជាប់នូវធម៌វិន័យរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនាក៏ដូចជាការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ហើយនិងយកសិទ្ធិមនុស្ស

(ការសម្លាប់ដោយហ្វូងមនុស្ស ដែលមិនត្រូវឱ្យមានតទៅទៀត)

ទៅអប់រំ-ផ្សព្វផ្សាយដល់ពុទ្ធបរិស័ទផងដែរ ដោយមិនគិតថាសិទ្ធិមនុស្សជារឿងរបស់មនុស្សលោក នាំឱ្យខូចដល់ធម៌វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនានោះឡើយ ។

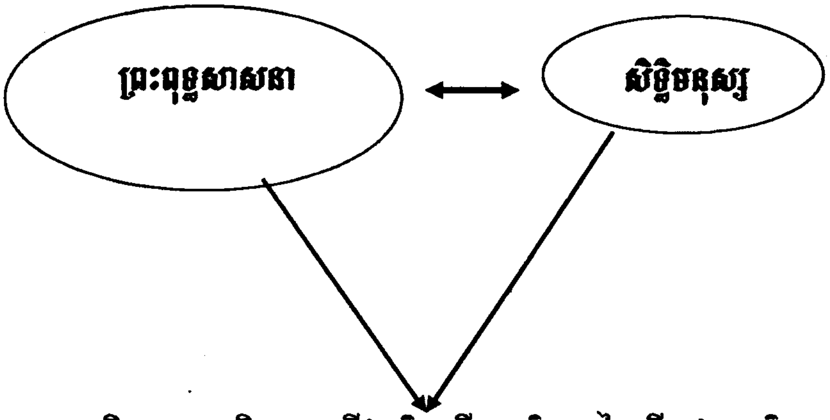

សន្តិភាព , អហិង្សា ,សុជីវធម៌ , សីលធម៌ ,ប្រពៃណី , វប្បធម៌
សេរីភាព , ប្រជាធិបតេយ្យ ,អភិវឌ្ឍន៍

១-សំណួរ

1-តើកន្លងមកព្រះតេជគុណបានចាប់អារម្មណ៍ និងយកព្រះទ័យទុកដាក់លើបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សទៅអប់រំដល់ពុទ្ធបរិស័ទដែរឬទេ ? បើមាន បានលើកយកចំណុចណាខ្លះ ? បើមិនបាន មកពីហេតុអ្វី ?

2-រវាងទស្សនៈសិទ្ធិមនុស្ស និងទស្សនៈព្រះពុទ្ធសាសនា តើមានចំណុចណាដែលត្រូវគ្នា សូមផ្តល់ឧទាហរណ៍តែ ៣-៤ ចំណុចប៉ុណ្ណោះ ? តើមានចំណុចណាដែលខុសគ្នាស្រឡះ សូមផ្តល់ឧទាហរណ៍តែ១-២ចំណុច ។

3-តើគួរជាការភ័យខ្លាចរបស់ព្រះសង្ឃ ឬក៏ខ្លាចខុសធម៌វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា ចំពោះព្រះសង្ឃខ្លះដែលបានយល់ដឹងពីសិទ្ធិមនុស្សហើយ តែមិនបានយកសិទ្ធិមនុស្សទៅអប់រំបន្តក្នុងចំណោមពុទ្ធបរិស័ទ ដូចជានៅពេលធម្មទេសនាជាដើម ?

២-ករណីសិក្សា :

ទី១ : មានបុរសម្នាក់ ត្រូវបានចោមរោមវាយដោយហ្វូងមនុស្ស ដែលជាក្រុមសិស្សគណស្នាក់អាស្រ័យនៅក្នុងវត្ត បណ្តាលឱ្យបុរសនោះបែកក្បាល-ហូរឈាមរហូតដល់សន្លប់ពេញមួយយប់ ដោយសង្ស័យថាជាចោរ ។ ពេលកំពុងកើតហេតុនោះក៏មានការចោមរោមឈរមើលពីសំណាក់ព្រះសង្ឃជាច្រើនអង្គដែរ ព្រះសង្ឃខ្លះមានទឹកព្រះទ័យសប្បាយរីករាយដោយស្អប់ថាចោរ ព្រះសង្ឃខ្លះមិនមានសង្ឃដីកាអ្វីទេ និងឃើញមានមួយអង្គដែលអាណោចអធម្ម ។

ទី២ : មានរឿងប្រហាក់ប្រហែលគ្នាដោយព្រះសង្ឃគង់នៅវត្តពីរផ្សេងគ្នា ។ ព្រះសង្ឃវត្តទី១បានបញ្ជាឱ្យអង្គរក្សរបស់ព្រះអង្គវាយមនុស្សដាច់សង្វែងម្នាក់ រាងឡប់ៗដែលសុំស្នាក់ក្នុងវត្ត និងសង្ស័យ

ថាបានលួចរបស់វត្ត ហើយត្រូវអង្គរក្សនោះវាយដល់សន្លប់ បន្ទាប់មកក៏យកទៅបោះចោលនៅក្បែរភូមិអ្នកស្រុក ។

ព្រះសង្ឃវត្តទី២ក៏បានបញ្ជាឱ្យអង្គរក្សឆ្វេងស្តាំរបស់លោក វាយកុមារម្នាក់នឹងដែកព្យួរខោអាវ ធ្វើឱ្យបែកហូរឈាមយ៉ាងខ្លាំងនៅលើខ្នង មូលហេតុដោយកុមារនោះបានលួចលុយព្រះអង្គ ។ តាមសាក្សីបានសន្និដ្ឋានថា ការវាយដំរហូតដល់ថ្នាក់នេះគឺជាអំពើទារុណកម្មមួយយ៉ាងឃោរឃៅ ។

ទី៣ : មានកុមារជំទង់ម្នាក់បានជិះកង់កិនទុយយោកំពុងបូមទឹករបស់លោកសង្ឃមួយអង្គ នៅក្នុងវត្តមួយ។ ពេលនោះព្រះសង្ឃអង្គនោះបានឃើញ ហើយពេលនោះដែរ កុមារនោះក៏ដើរចូលមកសុំអង្វរកពីកំហុសរបស់ខ្លួន តែព្រះសង្ឃអង្គនោះមិនទទួលការសុំទោសរបស់កុមារនោះឡើយ ផ្ទុយទៅវិញ ព្រះអង្គបានយកឈើច្រត់វាយកុមារនោះឡើងបែកក្បាលហូរឈាម ដោយសារតែការកិនទុយយោបូមទឹកនោះ ។ បន្ទាប់មកលោកបានបង់ជម្ងឺចិត្តឱ្យកុមារនោះ១លានរៀល ដើម្បីព្យាបាលជម្ងឺ ។

★ការពិភាក្សាតាមក្រុម

+ សំនួរសំរាប់ក្រុមទី១ :

1-តាមករណីសិក្សានេះបានបញ្ជាក់ថា មានព្រះសង្ឃចោមរោមមើលនៅពេលកើតឧប្បត្តិហេតុនោះ តើព្រះសង្ឃក្រុមមួយណាទៅដែលព្រះអង្គគាំទ្រ ? ហេតុអ្វី ?

2-តើព្រះអង្គមានយោបល់ឬមានដំណោះស្រាយ ឬមានវិធីចាត់ការដូចម្តេច បើសិនជាព្រះអង្គបានជួបឧប្បត្តិហេតុដែលបានកើតឡើងទៅលើជននោះ ?

+ សំនួរសំរាប់ក្រុមទី២:

1-យោងតាមករណីសិក្សាថា ព្រះសង្ឃទាំងពីរអង្គនោះមិនបានធ្វើអ្វីឱ្យប៉ះពាល់ដល់រូបរាងកាយជនសង្ស័យនោះដោយព្រះអង្គផ្ទាល់ទេ គឺជាអង្គរក្សរបស់ព្រះអង្គ ហើយទង្វើនេះសមនឹងជនសង្ស័យនោះត្រូវទទួលដើម្បីឱ្យគេរាងចាល ព្រោះឥឡូវកើតចោរលួច-ចោរប្លន់ច្រើនណាស់ ។ ត្រឹមត្រូវ ឬមិនត្រឹមត្រូវ ? ត្រឹមត្រូវត្រង់កន្លែងណា និងមិនត្រឹមត្រូវត្រង់កន្លែងណា សូមព្រះអង្គផ្តល់ព្រះពុទ្ធដីកា ។

2-តើទង្វើដែលបានប្រព្រឹត្តទៅលើជនរងគ្រោះនោះ ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិមនុស្សឬទេ ? បើមានតើប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិអ្វីខ្លះ ? បើសិនជាព្រះអង្គបានជួបឧប្បត្តិហេតុដូច្នេះវិញ តើព្រះអង្គគួរបានដោះស្រាយតាមវិធីដូចម្តេចខ្លះ ? សូមផ្តល់សង្ឃដីកា ។

+ សំនួរក្រុមទី៣-៤ :

1-យោងតាមករណីសិក្សាខាងលើ ព្រះសង្ឃអង្គនេះខ្វាល់ណាស់ ទប់ព្រះទ័យមិនទាន់ ព្រោះក្មេងនោះវាខ្វះការប្រុងប្រយ័ត្នធ្វើឱ្យខូចខាត ដូច្នេះត្រូវតែដោះស្រាយដោយវិធីនេះ ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតព្រះសង្ឃ តាមទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរលោកតែងមានឥទ្ធិពលទៅលើពុទ្ធបរិស័ទចំណុះជើងវត្ត ដូច្នេះវាយជ្រុលដៃប៉ុណ្ណេះក៏មិនអីដែរ ហើយលោកបានបង់ជម្ងឺចិត្តដល់ទៅមួយលានរៀលគឺជាការសមរម្យ ។ តើព្រះអង្គស្របនឹងយោបល់នេះទេ ? បើស្រប ហេតុអ្វី ? បើមិនស្រប ហេតុអ្វី ? សូមផ្តល់សង្ឃដីកា ។

2-តើរឿងនេះព្រះអង្គគួរដោះស្រាយដូចម្តេចវិញ ?

៧-សំណួរ

1-តើព្រះសង្ឃបានសិក្សាអំពីអ្វីខ្លះ អំបាញ់មិញនេះ ?

2-តើព្រះសង្ឃគួរមានវិធីដូចម្តេច ដើម្បីជួយកាត់បន្ថយអំពើរំលោភសិទ្ធិមនុស្សដែលកើតមានក្នុងសហគមន៍ ?

II. អត្ថបទជំនួយ

១-សីល-វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា មានដូចជា

បាណា : ហាមសម្លាប់សត្វ ឬ

សព្វេ សត្វា ភវន្តុ សុខិតត្តា...

សុខកាមានិ ភូតានិ : សព្វសត្វមានជីវិតតែងចង់បានសេចក្តីសុខ ឬ

សព្វេសំ ជីវិតំ បិយំ (អានថា សាប់ពេសាំង ជីវិតាំង បិយ៉ាំង: ជីវិតជាទីស្រលាញ់សំរាប់សត្វមានជីវិត

★ **ព្រហ្មវិហារធម៌ :**

មេត្តា	:	សេចក្តីស្រលាញ់គ្មានព្រំដែន ប្រាថ្នាចង់ឱ្យអ្នកដទៃបានសេចក្តីសុខ
ករុណា	:	សេចក្តីអាណិតអាសូរ
មុទិតា	:	សេចក្តីត្រេកអរចំពោះអ្នកដទៃ
ឧបេក្ខា	:	ការដាក់ចិត្តជាកណ្តាល

២-សិទ្ធិមនុស្ស

★ **សេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីអំពីសិទ្ធិមនុស្ស**

មាត្រា៣ : មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត មានសេរីភាព និងមានសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួន ។

មាត្រា៥ : គ្មានមនុស្សណាម្នាក់ត្រូវគេធ្វើទារុណកម្ម ឬប្រព្រឹត្តិកម្ម ឬក៏ដាក់ទណ្ឌកម្មឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬថោកទាបបានទេ ។

ចប់

តួនាទីព្រះសង្ឃទាក់ទងនឹងសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ

I.ឧស្សនះ

សិទ្ធមនុស្សរួមមានសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ និង សិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច-សង្គម និងវប្បធម៌ ដែលត្រូវបានចែងក្នុងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ព្រមទាំងមានការទទួលស្គាល់និងគោរពដោយច្បាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជាយ៉ាងជាក់លាក់ផងដែរ ។ ដូច្នេះមិនថាបព្វជិតឬគ្រហស្ថឡើយ គឺត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិខាងលើនេះដូចៗគ្នា ។

ដោយឡែកព្រះសង្ឃបានតំណាងឱ្យព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលជាទីគោរពសក្ការៈរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរប្រហែល ៩០% និងជាប្រពៃណីបានចាក់ឫសជ្រៅយូរលង់ណាស់មកហើយ ត្រង់ចំណុចនេះបើប្រៀបធៀបទៅនឹងសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយគឺទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិមានជំនឿសាសនា ។

សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ គឺជាខ្នាតសិទ្ធិមនុស្សមានចែងក្នុងច្បាប់ ហើយត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយពលរដ្ឋខ្មែរទូទៅក្នុងការបញ្ចេញសកម្មភាពអនុវត្តសិទ្ធិ សំរាប់ការកែលំអគំរិតជីវភាពរបស់ខ្លួន ឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង ។ បានន័យថា សិទ្ធិពលរដ្ឋ និង នយោបាយ ត្រូវបានបំរើឱ្យឬបំពេញឱ្យមនុស្សសំរាប់ការដោះស្រាយ ឬការទាមទារអ្វីមួយឱ្យមានតម្លាភាព-យុត្តិធម៌ ដែលជាកត្តានាំទៅរកការរីកចំរើនរបស់មនុស្ស និងសង្គមជាតិ ។

★<u>ឧទាហរណ៍</u> ខាងក្រោមនេះ ខ្លះជាវិជ្ជមាន (= ស្រប) និងខ្លះទៀតអវិជ្ជមាន មិនស្រប (≠) ។

-ព្រះសង្ឃទាមទារឱ្យក្រសួងធម្មការ គោរពសំណូមពររបស់វត្តអារ៉ាម

-ព្រះសង្ឃទាមទារការប្រលងឱ្យមានតម្លាភាព

-ព្រះសង្ឃដង្ហែរជាក្បួនទាមទារសន្តិភាព

-ព្រះសង្ឃមួយអង្គបានតវ៉ានៅមុខតុលាការ អំពីការបង្ខូចកេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់ព្រះអង្គពីរឿងស្រលាញ់ស្រី ។

-ព្រះសង្ឃមួយអង្គបានបោះឆ្នោតគាំទ្រគណបក្សនយោបាយមួយ

-ក្រុមគណបក្សនយោបាយមួយ ព្យាយាមកាច់បំបាក់ក្រុមគណបក្សនយោបាយមួយទៀត ។

-ប្រជាពលរដ្ឋម្នាក់ត្រូវគេតាមដានអំពី ការបញ្ចេញមតិរបស់គាត់ទៅលើការបោះឆ្នោតថ្នាក់ឃុំថាលទ្ធផលបោះឆ្នោតមិនសូវល្អ ។

-គ្រួសារមួយត្រូវគេលួងលោម-បញ្ឆោតយកកូនស្រីទៅធ្វើជាពេស្យាចារ

-ក្នុងភូមិនេះសម្បូរកើតអំពើហិង្សាគ្រួសារ ឬក៏ក្នុងភូមិនោះសម្បូរការទាស់ទែងវាយកាប់ចាក់គ្នា

-ព្រះសង្ឃមួយអង្គត្រូវគេវាយស្រាតស្បង់ចីពរពីការចូលរួមធ្វើបាតុកម្ម

-ប្រជាពលរដ្ឋរអ៊ូរទាំមិនហ៊ានតវ៉ានៅចំពោះមុខមេឃុំរបស់ខ្លួន ពីការទារយកពន្ធ ឬបង្ខិភាគទានផ្សេងៗ សំរាប់ចំណូលក្នុងឃុំ ដោយមិនមានគោលការណ៍ច្បាស់លាស់ ។

ឧទាហរណ៍ទាំងអស់ខាងលើនេះ មួយចំនួនបានបង្ហាញពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយស្របច្បាប់ និង មួយចំនួនទៀតគឺជាការរំលោភទៅលើសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយរបស់អ្នកដទៃ ដែលត្រូវតែបានកែប្រែដើម្បីជួយប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរក្នុងគោលបំណងតែមួយគត់ អំពីការជួយការពារសិទ្ធិ និង ផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់ក្នុងការរស់នៅរបស់ពួកគេឱ្យមានជីវភាពកាន់តែប្រសើរឡើង។

១-សំនួរ

1-តើការផ្តល់សិទ្ធិដូចខាងលើ វាធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ធម៌-វិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា ក្នុងឋានៈជាសង្ឃដែរឬទេ ? ហេតុអ្វី ?

2-ក្នុងចំណោមឧទាហរណ៍មួយចំនួនខាងលើ តើមានឧទាហរណ៍ណាខ្លះដែលបញ្ជាក់ពីការរំលោភសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ ?

3-តើកន្លងមកនៅក្នុងសហគមន៍របស់ព្រះអង្គមានការរំលោភទៅលើសិទ្ធិពលរដ្ឋ និង នយោបាយ ឬទេ ? ករណីអ្វីខ្លះ ? រំលោភដោយអ្នកណា ? អ្នកណាខ្លះត្រូវគេរំលោភ ?

4-តើមានព្រះសង្ឃត្រូវគេរំលោភដែរឬទេ ? អំពីមូលហេតុអ្វី ?

២-ករណីសិក្សា

ពូសេក និង មីងសំ ជាគ្រួសារមួយក្រីក្រ។ ក៏ប៉ុន្តែគ្រួសារនេះជាពុទ្ធសាសនិកដូចគ្រួសារដទៃឯទៀត នៅក្នុងភូមិដែរ ដែលតែងតែថ្វាយចង្ហាន់បិណ្ឌបាតមិនដែលសូវលោះ ។ ឥឡូវគ្រួសារនេះកំពុងមាន វិបត្តិជាទម្ងន់ ដោយកូនប្រុសរបស់គាត់កំពុងផ្ទុកជម្ងឺអេដស៍ និង កូនស្រីរបស់គាត់ដែលទើបនឹង ចេញពីផ្ទះជាមួយសាច់ញាតិម្នាក់នៅពេលថ្មីៗនេះ បានទទួលដំណឹងមកថា នាងត្រូវគេបោកយកទៅ លក់ក្នុងបនស្រីពេស្យា ។ ចំណែកពូសេកកំពុងត្រូវគេតាមដាន-យាយីអំពីសកម្មភាពរបស់គាត់ដែល កំពុងតែមានតួនាទីជាសកម្មជនរបស់គណបក្សមួយ ហើយកំពុងត្រូវបានគេចោទប្រកាន់ពីគណបក្ស នយោបាយមួយទៀតថា ពូសេកព្យាយាមបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកស្រុក ដើម្បីយកប្រជាប្រិយនិងយក ប្រៀបលើគណបក្សរបស់ពួកគេ ហើយបានបោះសំដីឱ្យពូសេកថា " ប្រយ័ត្នប្រពន្ធមេម៉ាយ " ។ ភាពកង្វល់របស់គ្រួសារនេះ មានអ្នកស្រុកខ្លះពេបជ្រាយថា ពូសេក និង មីងសំមិនចេះប្រដៅប្រដៅ កូន មិនចេះពិចារណាមុននឹងឱ្យកូនទៅជាមួយអ្នកដទៃ និងគាត់មិនគួរចូលរួមក្នុងរឿងនយោបាយ ធ្វើអ្វីទេ នាំឱ្យតែមានគ្រោះថ្នាក់ដល់ខ្លួន ។ រីឯអ្នកស្រុកខ្លះ អាណិតអាសូរគាត់និងគាំទ្រគាត់។ បន្ទាប់មកដំណឹងដ៏ក្រៀមក្រំរបស់គ្រួសារនេះត្រូវគេយកទៅនិយាយទូលដល់ព្រះ សង្ឃ។

★ សំណួរទាក់ទងនឹងករណីសិក្សាខាងលើ

1-តើគ្រួសាររបស់សេក មានកង្វល់ពីរឿងអ្វីខ្លះ ?

2-បើព្រះអង្គបានឮរឿងនេះហើយ តើព្រះអង្គមានព្រះទ័យដូចម្តេចចំពោះគ្រួសារនេះ ? ហេតុអ្វី ?

3-តើព្រះអង្គគួរស្តីបន្ទោស ឬមានវិធីនិងសកម្មភាពដូចម្តេច ទៅលើគ្រួសារនេះបើពួកគេជួបឧប-សគ្គធ្ងន់ធ្ងរដូច្នេះ ? បង្ហាញពីវិធី និង សកម្មភាព ។

4-តើមានតែគ្រួសារសេកមួយឬ ដែលមានឧបសគ្គដូច្នេះ ? ហេតុអ្វីទៅ ?

5-តើព្រះអង្គគួរមានវិធីណាខ្លះ ដែលប្រសើរជាងគេសំរាប់ការប៉ះទង្គិចគ្នាចំពោះអ្នកគាំទ្រគណបក្សនយោបាយរៀង១ខ្លួន ហើយដែលពីមុនមកមានអ្នកបាត់បង់ជីវិតដោយសាររឿងនេះអស់ជាច្រើន ?

II.អត្ថបទជំនួយ

១-បញ្ហាសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយមួយចំនួន

សិទ្ធិពលរដ្ឋ និង នយោបាយ
-សិទ្ធិរស់រានមានជីវិត
-សិទ្ធិគ្មានការរើសអើង
-សិទ្ធិមិនទទួលការចាប់ខ្លួន - ឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្ត
-សិទ្ធិខាងផ្លូវច្បាប់
-សិទ្ធិឱ្យមានច្បាប់ការពារស្មើៗគ្នា
-សិទ្ធិមានការចូលរួមប្រជុំដោយសន្តិវិធី
-សិទ្ធិមិនទទួលរងការធ្វើទារុណកម្ម
-សិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ
-សិទ្ធិបង្កើត និង ចូលរួមគណបក្សនយោបាយ
-សិទ្ធិបោះឆ្នោត និងឈរឈ្មោះជាបេក្ខជន
-សិទ្ធិផ្តល់ពត៌មាន ទទួលពត៌មាន
-សិទ្ធិចូលរួមក្នុងរដ្ឋាភិបាល និងសង្គម

២-ផ្លូវលោកនិងផ្លូវធម៌

ព្រះពុទ្ធសាសនា បានប្រៀនប្រដៅមនុស្សឱ្យប្រព្រឹត្តតែអំពើល្អ អំពើជាកុសល ចិត្តសន្តិភាព ។ល។ ក៏ប៉ុន្តែនៅក្នុងសង្គមនៃមនុស្សគឺតែងតែមានជនខិលខូចប្រព្រឹត្តអំពើអបាយមុខ ឬក៏ហ្វូងមនុស្សដែលមានទោសៈ មោហៈ លោភៈ រហូតដល់ជនទាំងនោះមានសកម្មភាពធ្វើឱ្យអ្នកដទៃមានការឈឺចាប់ដោយសារតែអំពើរបស់ខ្លួន ។

ការជួយមនុស្សមានវិធីសាស្ត្រច្រើនបែបច្រើនយ៉ាងណាស់ ចំណែកទិសដៅអប់រំ វាជាអាទិភាពមួយពិសេសមែនហើយសំរាប់លក្ខណៈយូរអង្វែង តែចំណុចខ្លះត្រូវមានការជួយជ្រោមជ្រែង ឬជួយរកវិធីដោះស្រាយឱ្យបានទាន់ពេល ដើម្បីជួយធ្វើឱ្យស្ថានភាពដែលអាក្រក់ទាំងឡាយនោះ បានធូរ

ស្រាល ឬ ចុះថយ ។ ឯការជួយមនុស្សនិងសង្គមដែលមានប្រសិទ្ធិភាពដែរនោះ គឺមិនមែនមានតែផ្លូវលោកមួយប៉ុណ្ណោះទេ គឺត្រូវមានផ្លូវធម៌ផងដែរ ទើបចលនានៃសង្គមរុងរឿងទៅបាន ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ព្រះសង្ឃមានតួនាទីសំខាន់ណាស់សំរាប់ជួយតម្រង់សង្គមមនុស្សឱ្យកាន់តែបានល្អប្រសើរឡើង ។

៣-ច្បាប់ជាក់ពន្ធ័ :

1-ច្បាប់ស្តីពីការបង្ក្រាបអំពើពង្រត់ អំពើលក់ដូរ និងអំពើអាជីវកម្មលើមនុស្ស

<u>មាត្រា៣ (ជំពូក ២)</u>

ជនណាអូសទាញមនុស្ស ទោះស្រីឬប្រុស អនីតិជន ឬនីតិជន មានសញ្ជាតិអ្វីក៏ដោយ ដោយវិធីលួងលោម សន្យាឱ្យប្រាក់កាស ឬគ្រឿងអលង្ការ ឬតាមវិធីណាក៏ដោយ ទោះបីសាមីខ្លួនសុខចិត្ត ឬមិនសុខចិត្ត ដោយវិធីបង្ខិតបង្ខំគំរាមកំហែង ឬប្រើថ្នាំសណ្តំស្មារតី និងសតិអារម្មណ៍ដើម្បីយកមកលក់ ឬយកទៅធ្វើពេស្យាចារ ជននោះត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារ ពី១០ឆ្នាំដល់១៥ឆ្នាំ ។ បើជនរងគ្រោះជាអនីតិជនអាយុតិចជាង១៥ឆ្នាំ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី១៥ឆ្នាំ ដល់ ២០ឆ្នាំ ។

អ្នកសមគំនិត អ្នកលក់ ឬអ្នកទទួលទិញ ឬអ្នកទទួលយក ត្រូវមានទោសដូចអ្នកប្រព្រឹត្តដែរ ។ ត្រូវចាត់ទុកជាអ្នកសមគំនិតដែរ អ្នកដែលបានផ្តល់ប្រាក់ ឬបានផ្តល់មធ្យោបាយផ្សេងៗសំរាប់បទល្មើស ។

មធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនសំភារៈ និង ទ្រព្យសម្បត្តិប្រើប្រាស់ក្នុងពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ត្រូវរឹបអូសជាសម្បត្តិរដ្ឋ ។

2-រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា :

<u>មាត្រា៣៥</u> : ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងជីវភាពនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និង វប្បធម៌របស់ប្រទេសជាតិ ។ សេចក្តីស្នើទាំងឡាយរបស់ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបានការទទួលពិនិត្យនិងដោះស្រាយយ៉ាងហ្មត់ចត់ពីអង្គការរដ្ឋ ។

មាត្រា៤១: ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួន សេរីភាពខាងសារពត៌មាន សេរីភាពខាងការបោះពុម្ពផ្សាយ និងសេរីភាពខាងការប្រជុំ ។ ជនណាក៏ដោយមិនអាចឆ្លៀតប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភបំពាន នាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយសរបស់អ្នកដទៃ ដល់ទំនៀមទម្លាប់ល្អរបស់សង្គម សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងដល់សន្តិសុខជាតិបានឡើយ ។

មាត្រា៤២ : ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានសិទ្ធិបង្កើតសមាគម និងគណបក្សនយោបាយ ។ សិទ្ធិនេះត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់ ។ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងឡាយអាចចូលរួមក្នុងអង្គការមហាជនជួយគ្នាទៅវិញទៅមក ការពារសមិទ្ធិផលជាតិ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ។

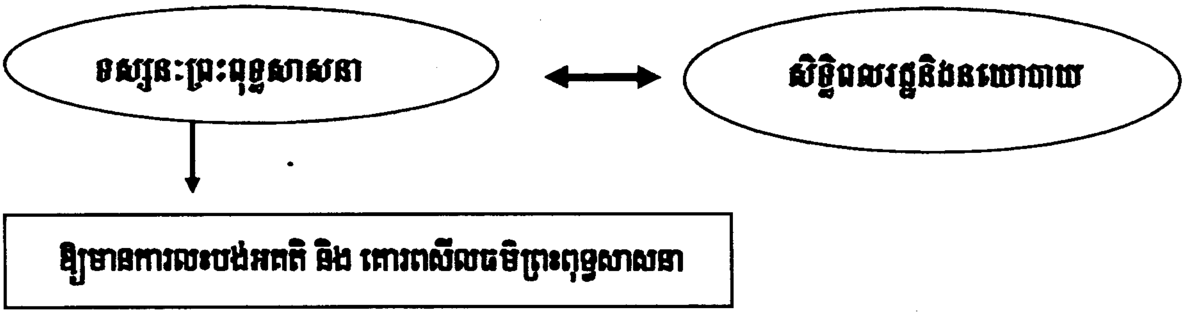

-ឆន្ទាគតិ : សេចក្តីលំអៀងព្រោះស្រលាញ់

-ទោសាគតិ : សេចក្តីលំអៀងព្រោះស្អប់

-មោហាគតិ : សេចក្តីលំអៀងព្រោះល្ងង់

-ភយាគតិ : សេចក្តីលំអៀងព្រោះខ្លាច

★បាណា អទិន្នា កាមេ មុសា និងសុរា

ចប់

តួនាទីព្រះសង្ឃទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌

I.ឧស្សុនៈ

សិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌គឺជាសិទ្ធិមនុស្ស ហើយសិទ្ធិទាំងនេះ មិនមែនជាសេចក្តីត្រូវការសំរាប់តែគ្រហស្ថប៉ុណ្ណោះទេ តែវាជាសិទ្ធិចាំបាច់សំរាប់បព្វជិតផងដែរ ។ សិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌ គឺជាលំអានសិទ្ធិពីកំណើតរបស់មនុស្ស ដូចជាត្រូវមានចំណីអាហារគ្រប់គ្រាន់ ការថែទាំសុខភាព សំលៀកបំពាក់ ទីជំរក ការមានតួស្រករ និងរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាដើម ទាំងនេះជាតម្រូវការចាំបាច់របស់មនុស្សដែលមិនអាចខ្វះបានឡើយ ។

តាមប្រពៃណីតាំងពីបរមបុរាណមក ព្រះសង្ឃតែងតែបានចូលរួមចំណែកក្នុងការជួយដល់សហគមន៍ ដូចជាជួយកសាងផ្លូវ ស្ពាន សាលារៀន សាលាសំណាក់ និង វត្តអារាម ដែលជាទីកន្លែងសំរាប់គោរពសក្ការៈនិងជាពិសេស ជាថ្នាលបណ្តុះវិជ្ជាដល់កុលបុត្រខ្មែរគ្រប់ជំនាន់ អាចចាត់ទុកជាប្រភពធនធានមនុស្សតដូនតារៀងមក ។ ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ

(ព្រះសង្ឃផ្តល់ស្បៀងដល់ជនរងគ្រោះ)

ព្រះសង្ឃអាចជាគ្រូពេទ្យដ៏ចំណាន ក្នុងការជួយព្យាបាលជម្ងឺដល់ពុទ្ធបរិស័ទផងដែរ ។ ទាំងអស់នេះហើយ គឺជាមោទនភាពនិងជាគុណូបការៈដ៏វិសេសវិសាលរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលមិនអាចបំភ្លេចបានឡើយ ។

ទ្រឹស្តីមួយបានលើកឡើងថា " ព្រះសង្ឃអាស្រ័យពុទ្ធបរិស័ទ " បានន័យថា បើពុទ្ធបរិស័ទមានព្រះសង្ឃក៏មាន បើពុទ្ធបរិស័ទក្រព្រះសង្ឃក៏ក្រ បើពុទ្ធបរិស័ទមានទុក្ខព្រះសង្ឃក៏មានទុក្ខ ។ល។

ដូច្នេះតាមការសង្កេតបច្ចុប្បន្ននេះ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរភាគច្រើនលើសលប់កំពុងធ្លាក់ក្នុងសភាពក្រីក្រដុនដាប ដូចជា ខ្វះស្បៀង ខ្វះថ្នាំសង្កូវ ខ្វះជំរក ខ្វះគមនាគមន៍-សាលារៀន-មន្ទីរពេទ្យ-ខ្វះមធ្យោ

បាយផ្នែកកសិកម្ម នៅជនបទដាច់ស្រយាលកូនចៅមិនសូវចូលសាលា ចូលសិក្សាហើយរៀនមិនបានវែងឆ្ងាយព្រោះខ្វះថវិកា។ល។ ទន្ទឹមនឹងភាពក្រីក្រនេះផងដែរ មានប្រជាពលរដ្ឋនៅតំបន់ខ្លះកំពុងតែប្រឈមមុខនឹងបញ្ហារឹបអូសដីធ្លី ផ្ទះសម្បែង សម្បត្តិធម្មជាតិខ្លះៗមាននៅក្នុងភូមិ-ឃុំរបស់គេ ហើយដែលពីមុនមកគេមានសិទ្ធិស្នាក់អាស្រ័យនិងពឹងពាក់ទៅលើកម្មសិទ្ធិទាំងអស់នោះសំរាប់ជួយសំរួលជីវភាពរស់នៅរបស់ពួកគេ។

ការរៀបរាប់បង្ហាញឱ្យឃើញអំពីទុក្ខលំបាកនានាខាងលើនេះ មិនមែនមានបំណងបញ្ចុះបញ្ចូលប្រជាពលរដ្ឋឱ្យងាកចេញពីគន្លងព្រះពុទ្ធសាសនានោះទេ ហើយប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរក៏មិនងាយងាកចេញពីព្រះពុទ្ធសាសនានោះដែរ ប៉ុន្តែព្រះសង្ឃគួរមានមធ្យោបាយរបៀបណាដើម្បីចូលរួមកាត់បន្ថយនូវភាពក្រីក្រ និងចូលរួមដោះស្រាយបញ្ហាកំពុងប្រឈមមុខរបស់ប្រជាពលរដ្ឋដែលបាននិងកំពុងកើតមាននៅពេលនេះ ។

១-សំណួរ

1-តើព្រះសង្ឃធ្លាប់មានប្រពៃណីអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍មែនឬទេ ? ដូចជាជួយអ្វីខ្លះ ? តើការជួយនេះទាក់ទងនឹងសិទ្ធិអ្វីខ្លះ ?

2-តើប្រជាពលរដ្ឋធ្លាក់ក្នុងសភាពក្រីក្រមែនឬទេ ? មកពីហេតុអ្វី ? (ជាគំនិតផ្ទាល់របស់អ្នកចូលរួម)

3-តើប្រជាពលរដ្ឋកំពុងជួបប្រទះឬប្រឈមមុខនឹងបញ្ហាអ្វីខ្លះ ? រៀបរាប់បង្ហាញ ។

4-តើទស្សនៈនៅក្នុងអត្ថបទនេះចង់សំណូមពរដល់អ្នកណា ? ឱ្យជួយអ្វីខ្លះ ? បន្ទាប់មកទៀតឱ្យសង្ខេបយកចំណុចសំខាន់ៗអំពីគំនិតនៃទស្សនៈនេះ ថាតើគេផ្តោតទៅលើអ្វី និងចង់បានអ្វីខ្លះ ។

២-ករណីសិក្សា

★ករណីសិក្សាទី១

មានប្រជាពលរដ្ឋជាច្រើនសិបគ្រួសារ ត្រូវបណ្តេញដោយអាជ្ញាធរនៅតំបន់មួយ ឱ្យរុះរើផ្ទះសម្បែង ដើម្បីយកកន្លែងរៀបចំរមណីយដ្ឋាន ដោយបានចោទប្រកាន់ថាពួកនេះរស់នៅមិនស្របច្បាប់ ។ ក្រុមប្រជាពលរដ្ឋទាំងនេះបានអះអាងថា ពួកគេធ្លាប់រស់នៅលើដីនេះ ជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ ហើយគេមិនព្រមរុះរើឡើយ ។ អាជ្ញាធរបានបញ្ជាឱ្យក្រុមប្រដាប់អាវុធរុះរើផ្ទះទាំងនោះ ។ ពេលនោះ ដែរមានអ្នកស្រុកខ្លះបានរត់ទៅទូលព្រះសង្ឃជាច្រើនអង្គឱ្យជួយពួកគេ តែមានព្រះសង្ឃមួយអង្គបានតបថា រឿងទំនាស់ជាមួយរដ្ឋអំណាចបែបនេះអាត្មាមិនហ៊ានទេ ណាមួយជារឿងរបស់ឧបាសកឧបាសិកា ហើយក៏មិនដឹងថាអ្នកណាខុសអ្នកណាត្រូវផងដែរ ។

★ពិភាក្សាតាមក្រុមៈ

1-តើប្រជាពលរដ្ឋទាំងនោះ កំពុងតែប្រឈមមុខទៅនឹងបញ្ហាអ្វីខ្លះ ?

2-តើព្រះអង្គមានព្រះទ័យយល់ឃើញដូចព្រះសង្ឃមួយអង្គនោះដែរឬទេ ? ហេតុអ្វី ?

3-បើសិនជាព្រះអង្គមិនយល់ឃើញដូចព្រះសង្ឃមួយអង្គនោះទេ ពិតជាព្រះអង្គរួមចំណែកដើម្បីជួយដោះស្រាយពួកគេហើយ តើការជួយនោះព្រះអង្គមានវិធីដូចម្តេចខ្លះ ដើម្បីភាពយុត្តិធម៌ក្នុងនាមព្រះអង្គជាសង្ឃ ? បង្ហាញពីវិធីដែលជួយសំរួល ។

★ករណីសិក្សាទី២

នៅក្នុងឃុំដាច់ស្រយាលមួយមានអារាមពីរ និងការរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋកំពុងតែជួបប្រទះនឹងបញ្ហាដូចជា ខ្វះទឹកប្រើប្រាស់សំរាប់គ្រួសារ គឺនៅក្នុងភូមិខ្លះមានអណ្តូងទឹកតែមួយប៉ុណ្ណោះ ភូមិខ្លះប្រើស្រះ-ត្រពាំង មានទឹកល្អក់ខ្វល់ ហើយខែរាំងស្ងួត កន្លែងមានទឹកគឺនៅបឹងឆ្ងាយពីភូមិ ។ ចំណែកផ្ទះសម្បែង ខ្ទមរយីករយាកពេលភ្លៀងលិចតាមដំបូល ។ នៅពេលឈឺថ្កាត់មន្ទីរពេទ្យនៅឆ្ងាយជូនកាលអ្នកជម្ងឺស្លាប់តាមផ្លូវ ជូនកាលទៅដល់ពេទ្យហើយមន្ទីរពេទ្យខ្វះថ្នាំព្យាបាល ។

ចំណែកផ្លូវទាក់ទង ពីភូមិមួយទៅភូមិមួយ រលុះរលាញ ប៉ប៉ុចប៉ប៉ាច់ជាប់ស្អិតពេលភ្លៀង រីឯសាលារៀន ជញ្ជាំងធ្លុះធ្លាយ ដំបូលលិច បាក់បែក ខ្វះតុ-កៅអី ។ល។ បើតាមតួនាទី ភារកិច្ច-ភារកិច្ចសំរាប់ជាមធ្យោបាយអភិវឌ្ឍន៍គឺជារឿងរបស់រដ្ឋាភិបាលនិងសង្គមស៊ីវិល ព្រមទាំងប្រជាពលរដ្ឋខ្លួនឯងដែលត្រូវតែដោះស្រាយ ។ ក៏ប៉ុន្តែមានមតិមួយបានលើកឡើងថា រដ្ឋាភិបាលថ្នាក់លើមិនអាចពិនិត្យមើលសព្វគ្រប់ជ្រុងជ្រោយឡើយ និងសង្គមស៊ីវិលមិនសូវមានតាំងនៅតំបន់ដាច់ស្រយាល រីឯរដ្ឋអំណាចមូលដ្ឋានខ្លះខ្វះការទំនាក់ទំនង និងប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួនខ្វះការយល់ដឹង ខ្លះសុញគំនិតតាមដំណើរ ។ ដូច្នេះ តើភូមិ-ឃុំទាំងនោះនឹងត្រូវបានដោះស្រាយដូចម្តេចដើម្បីសំរួលការរស់នៅឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង ។

***ពិភាក្សាតាមក្រុម :**

1-តើប្រជាពលរដ្ឋនៅក្នុងឃុំនោះ កំពុងប្រឈមមុខទៅនឹងបញ្ហាអ្វីខ្លះ ?

2-តើអ្នកណាមានតួនាទីជាអាទិភាពក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនោះ ? រដ្ឋាភិបាល ឬអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ?

3-ព្រះសង្ឃក៏អាចមានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ណាស់ដែរក្នុងការជួយពុទ្ធបរិស័ទ ព្រោះ " ពុទ្ធបរិស័ទអាស្រ័យព្រះសង្ឃ ឬព្រះសង្ឃអាស្រ័យនឹងពុទ្ធបរិស័ទ " ដូច្នេះយោងតាមចំណុចនីមួយៗដែលប្រជាពលរដ្ឋកំពុងតែប្រឈមមុខនេះ តើព្រះសង្ឃអាចជួយដោះស្រាយបានតាមរបៀបណា ? និងអាចធ្វើអ្វីបាន ? សូមព្រះអង្គបង្ហាញវិធីជួយទៅលើចំណុចនីមួយៗដែលកំពុងខ្វះខាតនោះ ធ្វើឱ្យមានភាពប្រសើរឡើង ។

៣-សំនួរបញ្ចប់ :

1- តើព្រះអង្គបានសិក្សាអំពីអ្វីខ្លះ អំបាញ់មិញនេះ ?

2-តើព្រះអង្គមានព្រះទ័យដូចម្តេចដែរ ដែលសំណូមពរឱ្យព្រះអង្គចូលរួមដោះស្រាយជីវភាពរស់នៅរបស់ពុទ្ធបរិស័ទដែលកំពុងតែប្រឈមមុខនឹងការខ្វះខាតនេះ ?

II.**អត្ថបទជំនួយ :**

១-បញ្ជីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច-សង្គម និងវប្បធម៌មួយចំនួន :

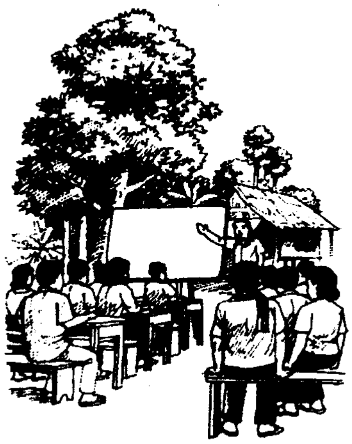

សិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និង វប្បធម៌
-សិទ្ធិមានចំណីអាហារគ្រប់គ្រាន់
-សិទ្ធិទទួលបាននូវលក្ខខណ្ឌរស់នៅសមរម្យ
-សិទ្ធិមានការគាំពារខាងសុខភាព
-សិទ្ធិមានផ្ទះសម្បែងនិងកម្មសិទ្ធិដីធ្លី
-សិទ្ធិទទួលបានការអប់រំ
-សិទ្ធិមានការងារធ្វើ
-សិទ្ធិមានប្រាក់កំរៃស្មើគ្នាចំពោះការងារដូចគ្នា
-សិទ្ធិមិនរងការបង្ខិតបង្ខំឱ្យធ្វើការហួសកម្លាំង
-សិទ្ធិបង្កើតសហជីព
-សិទ្ធិសំរាកលំហែវិស្សមកាល ឬ មាតុភាព
-សិទ្ធិសំដែងឬមានមនោសញ្ចេតនាទៅលើវប្បធម៌

២-ការងារនិងបទពិសោធន៍នៃអង្គការពុទ្ធសាសនាដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍ (អត្ថបទដកស្រង់ពីសិក្ខាសាលាជាតិលើកទី២ ឆ្នាំ១៩៩៥ ស្តីពី " ពុទ្ធសាសនា និង ការអភិវឌ្ឍន៍សង្គមខ្មែរ និងឧទ្ទេសនាមដោយ ភិក្ខុចិរត្ថចិត្តោ ស៊ុយសឿម)(ដោយគ្រាន់តែជាឧទាហរណ៍គំរូមួយសំរាប់ព្រះអង្គធ្វើការពិចារណាតែប៉ុណ្ណោះ) ខាងក្រោមនេះ ជាការដកស្រង់ពុទ្ធដីកាខ្លះៗ :

ដោយយល់ឃើញថាព្រះពុទ្ធសាសនាពិតជាមានលក្ខណៈជាមគ្គុទេសក៍សមស្រប ព្រមទាំងមានប្រសិទ្ធិភាពខ្ពស់ក្នុងការធ្វើអភិវឌ្ឍន៍សង្គមខ្មែរ ទើបនៅឆ្នាំ១៩៩០ក្រុមព្រះសង្ឃនិងឃរាវាសមួយ (គ្រហស្ថ) ក្រុមបានរួមគ្នាបង្កើតជាអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលមួយ ដោយមានឈ្មោះថា " ពុទ្ធសាសនាដើម្បី អភិវឌ្ឍន៍" ។

គោលបំណងគឺ ដើម្បីលើកស្ទួយនិងបង្កើនគុណភាពជីវភាពពលរដ្ឋខ្មែរ លើវិស័យ សេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌ និងមានសកម្មភាពដូចខាងក្រោមនេះ ៖

1-មត្តេយ្យសិក្សា ៖ ការកាត់បន្ថយចុះនូវការមិនចេះអក្សររបស់កុមារ អាទិភាពទៅលើគ្រួសារក្រីក្រ កុមារកំព្រា ។ល។

2-ធនាគារស្រូវ ៖ បន្ធូរភាពទាល់ច្រករបស់កសិករក្រីក្រ ក្នុងកង្វះខាតស្រូវពូជ ជួយកាត់បន្ថយអត្រាការស្រូវដ៏ខ្ពស់ដែលអ្នកស្រុកធ្លាប់រងគ្រោះកន្លងមក ។

3-អប់រំសុខភាពចល័ត ៖ ជំរុញអ្នកស្រុកឱ្យអនុវត្តអនាម័យ និងយល់ដឹងពីវិធីការពារទប់ទល់នឹងជម្ងឺផ្សេងៗ ។

4-ធនាគារគោក្របី ៖ បង្កើតឡើងសំរាប់ឧបត្ថម្ភចំពោះគ្រួសារណាដែលពុំមានគោក្របី ប្រើប្រាស់ ក្នុងការងារកសិកម្ម ។

5-រុក្ខវប្បកម្ម ៖ បណ្តុះបណ្តាលប្រជាពលរដ្ឋ ឱ្យយកចិត្តដាក់ក្នុង ការដាំដុះ និងថែរក្សាការពាររុក្ខជាតិ គ្រប់ប្រភេទ ។

ការដាំដុះនិងថែរក្សាការពាររុក្ខជាតិ

6-យុវជននិងសីលធម៌ ៖ ជាកម្មវិធីលើកកំពស់ផ្នែកសីលធម៌សង្គម គុណភាពផ្លូវចិត្ត និងសតិបញ្ញា ជួយដល់យុវជន ឱ្យក្លាយទៅជា ជន្ទល់ដ៏រឹងមាំសំរាប់ប្រទេសជាតិ ។

7-អប់រំព្រះសង្ឃ ៖ប្រគេនចំណេះដឹងដល់ព្រះសង្ឃ ផ្នែកផ្លូវលោកនិងផ្លូវធម៌ ដើម្បីឱ្យលោកក្លាយទៅជាសសរទ្រូងនៃព្រះពុទ្ធសាសនា ។

8-សង្គមសង្គ្រោះ ៖ ជួយដល់ទុគតិជនម្តងម្កាល ដើម្បីបង្កលក្ខណៈឱ្យគេជួយខ្លួនឯងបាន ក្រៅពីនេះ មានកម្មវិធីស្បៀងពលកម្ម ធ្វើថ្នល់ សង់សាលារៀន ព្រមទាំងបុណ្យទានផ្សេងៗ ។

៣-ពុទ្ធវចនៈ

នៅក្នុងសម័យព្រះ មានភិក្ខុ-សាមណេរសួរថា អ្វីជាធម៌ ? សាមណេរមួយអង្គឆ្លើយថា **សព្វេសត្តា អាហារដ្ឋិតិកា** គឺការបរិភោគហ្នឹងឯងជា ធម៌ កាលណាខ្វះបរិភោគហើយ ធ្វើអ្វីមិនកើតទេ។

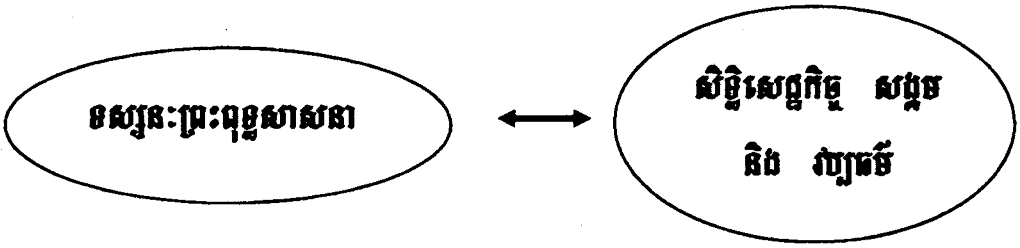

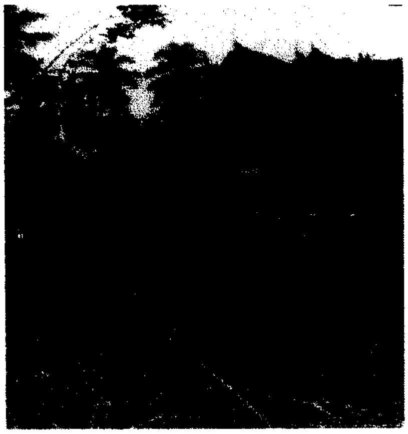

ព្រះសង្ឃកំពុងបណ្ដុះកូនរុក្ខជាតិ

ចប់

លុបបំបាត់ការរើសអើងចំពោះស្ត្រីភេទ

I.ទស្សនៈ

ការរើសអើងគឺជាការប្រកាន់វណ្ណៈ ប្រាសមកវិញការប្រកាន់វណ្ណៈ នាំឱ្យមានការរើសអើង ។

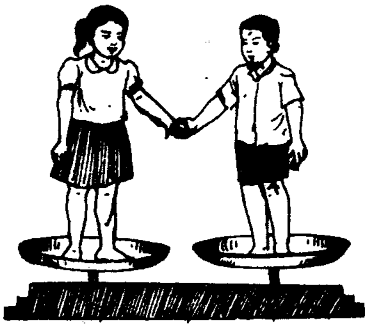

បញ្ហារើសអើងឬការប្រកាន់វណ្ណៈ មានច្រើនសណ្ឋាននៅក្នុងសង្គមមនុស្សដូចជា រវាងអ្នកមាននិងអ្នកក្រ រវាងអ្នកធំនិងអ្នកតូច រវាងពូជសាសន៍និងពូជសាសន៍ ។ល។ ក៏ប៉ុន្តែមានបញ្ហារើសអើងដ៏ធំមួយរបស់សង្គម ហើយដែលមនុស្សភាគច្រើនកម្រនឹងយល់ឃើញនោះ គឺជាការរើសអើងរវាងបុរសនឹងស្ត្រី ។ តើវាជាបញ្ហាពិតដូច្នេះមែនទេ នៅក្នុងសង្គមខ្មែរនោះ ?

គំនិតខ្មែរភាគច្រើនៗតែងតែអះអាងថា " ប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរល្អណាស់ "ក្នុងការអប់រំសង្គមកន្លងមក វាជាការពិតណាស់ ក៏ប៉ុន្តែក្នុងលោកនេះក៏មិនមានអ្វីល្អឥតខ្ចោះនោះដែរ បានន័យថា វាមិនមែនមានតែគុណសម្បត្តិទាំងអស់នោះទេ ព្រោះអ្វីក៏ដោយគឺមនុស្សជាអ្នកបង្កើត-អ្នកកំណត់ គឺវាត្រូវតែមានគុណវិបត្តិជាប់ជាមួយ គ្រាន់តែតិចហើយនិងច្រើនប៉ុណ្ណោះ ។ ដូច្នេះទំនៀមទំលាប់របស់យើងក៏វាមិនពិតថាគ្មានចំណុចខ្សោយនោះដែរ ។

សូមពិចារណាទៅលើចំណុចមួយ ក្នុងចំណោមចំណុចដទៃទៀតជាច្រើន នៃទម្លាប់របស់ខ្មែរ ដែលតែងតែគិតថា កូនស្រីមិនបាច់ឱ្យទៅរៀនសូត្រចេះដឹងវែងឆ្ងាយ ឬ ក៏ទៅធ្វើចីចុងអីដូចបុរសពេកទេ ចាំតែពឹងពាក់ប្តីទៅបានហើយ ហើយកូនស្រីត្រូវគិតយ៉ាងម៉េចឱ្យតែចេះកិច្ចការផ្ទះឬជាមេផ្ទះដ៏ល្អសំរាប់បំរើប្តីតាមក្បួនតម្រាស្រីទៅបានហើយ ចំណែកបុរសទើបស័ក្តិសម ទោះដើរចេញទៅណាមកណាមិនភ័យមិនព្រួយដូចស្រីឡើយ ហើយបុរសគឺជាអ្នកមានកាតព្វកិច្ច ដែលត្រូវតែស្វែងរកតិរះវិជ្ជាដើម្បីចិញ្ចឹមប្រពន្ធ-កូន ។

ទម្លាប់នេះបានផ្តល់ឱ្យស្ត្រីភាគច្រើនចាំផ្ទះ និងមានមុខរបរធ្វើតែស្រែ-ចំការ-លក់ដូរ ហើយក្រៅពីកិច្ចការនេះមានបន្ទុកមើលថែទាំកូនផង ដាំ-ស្ងួផង ទុកដាក់ផ្ទះសម្បែងផង ។ល។ ដូច្នេះ លទ្ធផលជាមុខមាត់ក្នុងការចូលរួម ឬដឹកនាំដើម្បីជួយអភិវឌ្ឍន៍សង្គម និងរកប្រាក់ចំណូលគ្រួសារ ភាគច្រើនស្ថិតក្នុងកណ្តាប់ដៃបុរស ។ ឧទាហរណ៍ សូម្បីតែយាយជីក៏កម្រមាននៅក្នុងគណៈកម្មការវត្តដែរកុំថាឡើយដល់ទៅប្រធានគណៈកម្មការវត្តនោះ។

ទម្រង់ទាំងនេះហើយ ដែលជាទម្លាប់របស់សង្គមបង្ហាញឱ្យឃើញថាបុរសជាអ្នកខ្លាំង បុរសពោរពេញទៅដោយកម្លាំងពលំ ។ ដូច្នេះផលប៉ះពាល់នាំឱ្យមានភាពបន្ទុះបង្អាប់ មានការរើសអើងដល់ភេទមួយទៀតដូចជាថា ស្ត្រីទន់ខ្សោយ ស្ត្រីខ្វះភាពក្លាហាន និងមិនអាចធ្វើអ្វីបានប្រសើរឡើយ ។ ដោយសារតែចំណុចទាំងនេះបណ្តាលឱ្យស្ត្រីភាគច្រើនរងនូវអំពើទារុណកម្មពីប្តី ហើយមានខ្លះរហូតដល់ប្តីសម្លាប់ទៀតផង ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ ដោយសារតែទម្លាប់ ក៏នៅតែធ្វើឱ្យស្ត្រីខ្លះ ខ្វះទំនុកចិត្តខ្លួនឯង និងមិនសូវមានជំនឿលើស្ត្រីគ្នាឯងនៅឡើយ សំរាប់តួនាទីផ្សេងៗ នៅក្នុងសង្គមក៏ដូចជាតួនាទីនៅក្នុងគ្រួសារដែរ ។

ទស្សនៈសិទ្ធិមនុស្សបានអះអាងថា ស្ត្រីនិងបុរសជាមនុស្សដូចគ្នា មានសិទ្ធិនិងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរដូចៗគ្នាតាំងពីកំណើត គ្រាន់តែមានភេទផ្ទុយគ្នាប៉ុណ្ណោះ តើមកពីហេតុអ្វីបានជាធ្វើឱ្យមានវិសមភាពរវាងភេទទាំងពីរ ? តើវាអាចកែប្រែបានឬទេ ? កែប្រែដោយរបៀបណា ?

?

១-សំណួរ :

★ទស្សនៈនៃទំនៀមមួយបានលើកឡើងថា" ឪពុកម្ដាយភាគច្រើន ស្រលាញ់កូនស្រីណាស់ មិនចង់ឱ្យចេញពីផ្ទះទៅណាឆ្ងាយដូចបុរសទេ ព្រោះគ្នាជាស្រីភេទទន់ខ្សោយ ហើយពេលមានប្ដីសីទៅ បានប្ដីចិញ្ចឹមហើយ ។

ក/ទស្សនៈតាមទំនៀមទម្លាប់នេះ ផ្ដល់ផលល្អដូចម្ដេចខ្លះដល់កូនស្រី ?

ខ/ទស្សនៈនេះផ្ដល់ផលអាក្រក់ដូចម្ដេចខ្លះដល់កូនស្រី ?

គ/គួរជ្រើសរើសយកទស្សនៈមួយណាទាំងពីរខាងលើ ? ហេតុអ្វី ?

២-ពិភាក្សាសំណួរខាងក្រោមនេះ ដោយបែងចែកជាក្រុម :

★សំរាប់ក្រុមទី១

1-ពិភាក្សាភាពដូចគ្នារវាងបុរសនិងស្ត្រី ។

2-ពិភាក្សាភាពខុសគ្នារវាងបុរសនិងស្ត្រី ។

3-រវាងបុរសនិងស្ត្រី ចំណុចដែលមិនអាចកែប្រែបាន និងអាចកែប្រែបាន ។ ហេតុអ្វី ?

4-អ្វីទៅដែលហៅថាភេទ ? និងអ្វីទៅដែលហៅថា យេនឌ័រ ?

★សំរាប់ក្រុមទី២

1-រៀបរាប់កិច្ចការនិងកាតព្វកិច្ចដែលបុរសត្រូវធ្វើនិងមិនត្រូវធ្វើ ហេតុអ្វី ។

2-រៀបរាប់មុខការឬជាកាតព្វកិច្ចរបស់ស្ត្រីដែលត្រូវតែធ្វើ ហេតុអ្វី ។ កិច្ចការណាដែលស្ត្រីមិនត្រូវធ្វើ ហេតុអ្វី ?

3-រវាងមុខការទាំងពីរ តើមានមុខការណាអាចផ្លាស់ប្ដូរគ្នាបានទេ ? ហេតុអ្វី ?

4-អ្វីទៅហៅថាភេទ ?

១ក-អ្វីទៅដែលហៅថាភេទ ? សំដៅលើភាពខុសគ្នាផ្នែកជីវសាស្ត្រ (ធម្មជាតិផ្តល់ឱ្យមានភេទប្រុស និងភេទស្រី មិនអាចផ្លាស់ប្តូរបាន) ។

១ខ-អ្វីទៅដែលហៅថាយេនឌ័រ ? វាមិនមែនជាកត្តាជីវសាស្ត្រទេ គឺសំដៅទៅលើភាពខុសប្លែកគ្នារវាងបុរសនិងស្ត្រីដែលត្រូវបានកំណត់ដោយសង្គម និងបានដឹងដោយខ្លួនឯងតាមរយៈសង្គម

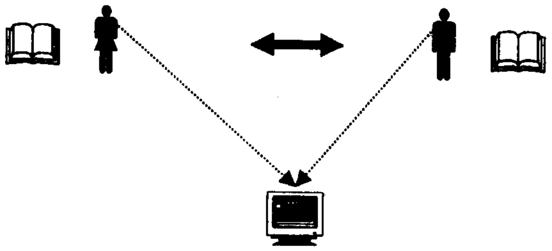

និងមានការប្រែប្រួលពីពេលមួយទៅពេលមួយទៀត ។ យេនឌ័រអាចមានការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងទូលំទូលាយរវាងតួនាទីបុរសនិងស្ត្រីទៅតាមវប្បធម៌នៅក្នុងសង្គម និង រវាងវប្បធម៌មួយទៅវប្បធម៌មួយទៀត ។

យេនឌ័រគឺជាគោលគំនិតផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចសង្គម ក្នុងការវិភាគលើតួនាទី ទំនួលខុសត្រូវ ឧបសគ្គ ឱកាស និងតម្រូវការរបស់បុរស-ស្ត្រីនៅគ្រប់បរិបទទាំងអស់ ។

១គ-តម្រូវការយេនឌ័រ

ការតម្រូវឱ្យមានយេនឌ័រគឺជាស្ថានភាពសុក្រិតដែលក្នុងនោះស្ត្រីនិងបុរសមានឱកាសស្មើគ្នា សិទ្ធិស្មើគ្នា អំណាចស្មើគ្នា ចែករំលែកការទទួលខុសត្រូវស្មើគ្នា មានតួនាទីស្មើគ្នា នៅក្នុងគ្រួសារ ក្នុងសង្គម និងនៅក្នុងសហគមន៍ ។

១ឃ-គោលដៅយេនឌ័រ

ក/តម្រូវការយេនឌ័រជាក់ស្តែង :

គឺជាការឆ្លើយតបមួយចំពោះសេចក្តីត្រូវការជាចាំបាច់ភ្លាមៗ និងជាបន្ទាន់សំរាប់ស្ត្រីដែលពាក់ពន្ធ័ទៅនឹងភាពមិនគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងស្ថានភាពរស់នៅ ការថែទាំសុខភាព និងការបំពេញការងាររបស់ពួកគេ ។

ខ/ឥឡូវការយេនឌ័រជាយុទ្ធសាស្ត្រ :

គឺជាការផ្តល់ឱកាសឱ្យស្ត្រីទទួលបាននូវសមធម៌ និង សមភាពយេនឌ័រ ទាក់ទងទៅនឹងពលកម្ម ការងារ ការបែងចែកអំណាច តួនាទី នៅក្នុងគ្រួសារ ក្នុងរដ្ឋ និងក្នុងសង្គម ។

២.ច្បាប់ការពារសមភាពផ្នែកភេទ :

២ក/រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

+មាត្រា៣៥ (កថាខណ្ឌ១): ប្រជាពលរដ្ឋទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិចូលរួម យ៉ាងសកម្មក្នុងជីវភាព នយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច និងវប្បធម៌របស់ប្រទេសជាតិ ។

+មាត្រា៣៦ : (កថាខណ្ឌ៣) ការងារមេផ្ទះមានតម្លៃស្មើគ្នានឹងកម្រៃដែលបានមកពីការងារធ្វើនៅក្រៅផ្ទះ ។

+មាត្រា៤៥ :

ការរើសអើងគ្រប់ប្រភេទប្រឆាំងនឹងស្ត្រីភេទ ត្រូវលុបបំបាត់ចោល ។

ការធ្វើអាជីវកម្មលើការងារស្ត្រី ត្រូវហាមឃាត់ ។

បុរសនិងស្ត្រីមានសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងគ្រប់វិស័យទាំងអស់ ជាពិសេសក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍និងគ្រួសារ ។

អាពាហ៍ពិពាហ៍ត្រូវធ្វើតាមលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ និងតាមគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តប្ដីមួយប្រពន្ធមួយ ។

២ខ/ច្បាប់ស្តីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍និងគ្រួសារ

មាត្រា១ : ច្បាប់ស្តីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍និងគ្រួសារ ដោយផ្អែកលើមាត្រា៧និងមាត្រា៨នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃរដ្ឋកម្ពុជា មានគោលដៅដាក់បទបញ្ញា និងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍និងគ្រួសារ ធានាសមភាពរវាងសហពទ្ធ័ក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងក្នុងជីវភាពគ្រួសារ ពង្រឹងការទទួលខុសត្រូវរបស់ឪពុកម្ដាយក្នុងការចិញ្ចឹមថែរក្សាកូន និងជំរុញការបណ្តុះបណ្តាលសីលធម៌ និងការអប់រំឱ្យទៅជាពលរដ្ឋល្អមានមនសិការស្នេហាជាតិ ស្រលាញ់ការងារ មានសម្បជញ្ញៈទទួលត្រូវចំពោះសង្គម ។

មាត្រា២៥ :

ក្នុងគ្រួសារ ប្ដីឬប្រពន្ធ ត្រូវមានភាពភាពស្មើគ្នាលើគ្រប់ទស្សនៈ

២ឥ/ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌរបស់ប្រទេសកម្ពុជាសម័យអន្តរកាល :

✦មាត្រា៤១ : (អំពើបង្ករបួសដោយចេតនា)ជនណាវាយតប់បណ្ដាលឱ្យមានរបួស ដែលនាំឱ្យពិការជាអចិន្ត្រៃយ៍ឬពិការបណ្ដោះអាសន្នរយៈពេលលើសពី៦ខែដោយចេតនា ត្រូវមានទោសពីបទបង្ករបួសស្នាមដោយចេតនា ហើយត្រូវផន្ទាទោស ដាក់គុកពី១ឆ្នាំទៅ៥ឆ្នាំ ។

-បើពិការភាពបណ្ដោះអាសន្នតិចជាង៦ខែ ត្រូវដាក់គុកជននោះពី៦ខែដល់២ឆ្នាំ ។

-បើគ្មានពិការភាពទេ ទោសដែលត្រូវកំណត់ផ្ដន្ទាដាក់គុកពី២ខែឡើងទៅ១ឆ្នាំ ។

-បើការវាយតប់នោះ ធ្វើឡើងដោយប្រើអាវុធប្រភេទណាមួយ ប្រភេទទោសត្រូវកំណត់១ជា២ ។

២ឃ/កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្ស

✦មាត្រា៣ : រដ្ឋទាំងឡាយដែលជាភាគីនៃកតិកាសញ្ញាទាំងពីរនេះ ត្រូវធានាឱ្យមានភាពស្មើគ្នារវាងបុរសនិងស្ត្រីក្នុងការប្រើសិទ្ធិទាំងអស់ខាងផ្នែក សិទ្ធិពលរដ្ឋ-នយោបាយ និងសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច-សង្គម និងវប្បធម៌ ។

ចប់

សិទ្ធិអប្បរភាគជន

I. ឧស្សនៈ

នៅក្នុងប្រទេសណាក៏ដោយតែងតែមានជានិច្ច ការរស់នៅរបស់ពូជសាសន៍ ដូចជា : អន្ដោប្រាម (ជាម្ចាស់ស្រុកដើម), ជាតិពន្ធ (ជាតិសាសន៍ដទៃដែលបានរស់នៅតំណរក្នុងប្រទេសណាមួយ) , អន្ដោប្រវេសន៍ (ជនទាំងឡាយណាដែលមកសុំរស់នៅប្រទេសណាមួយក្រៅពីប្រទេសរបស់ខ្លួន) ឬ ជនភៀសខ្លួន (ជនសុំជ្រកកោនប្រទេសណាមួយដែលប្រទេសខ្លួនមានសង្គ្រាម ឬកើតភាពវិកវរ ចលាចលអំពីអ្វីមួយ) ។

សំរាប់ប្រទេសកម្ពុជា ក៏មានការរស់នៅរបស់ក្រុមទាំងនេះ ដូចជាពួកអន្ដោប្រាម មាន ភ្នង គួយ ចារ៉ាយ ។ល។ និងជាតិពន្ធ មាន ចាម ចិន វៀតណាម ។ល។ រីឯពួកអន្ដោប្រវេសន៍ និង ជនភៀសខ្លួនដែលសម្បូរជាងគេនៅកម្ពុជានោះ គឺជនជាតិវៀតណាម ។

សិទ្ធិមនុស្សបានចែងថា "មនុស្សទាំងអស់មិនត្រូវបានគេបែងចែកឱ្យខុស១ពីគ្នា ដោយប្រកាន់ទៅលើជាតិសាសន៍-ពណ៌សម្បុរ-វណ្ណៈ-អ្នកមាន-អ្នកក្រ-ភាសា-សាសនា និង មតិនយោបាយអ្វីឡើយ" ។ ធម៌បាលីរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធមានពុទ្ធដីកាថា **វសលៈ ឬ វសលី** (អានថាវ៉ាក់សាក់ ឡាក់ និង វ៉ាក់សាក់ឡី) មានន័យថាមនុស្សជាតិទាប ឬមនុស្សសូទ្រ គឺជាពាក្យអាសគ្រាម គឺជាសម្ដីពុំគួរសមឡើយ ។ ព្រះពុទ្ធដីកាទូន្មាននេះក៏អាចមានន័យថា មិនប្រកាន់ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ប្រភពជាតិ ឬសង្គម ធនធាន កំណើត ឬស្ថានភាពដទៃទៀតឡើយ ។ ដូច្នេះ តាមរយៈផ្លូវលោកក្ដី និងផ្លូវធម៌ក្ដី មនុស្សទាំងអស់ មិនថាមានភាគតិច ឬភាគច្រើន ទេ គឺត្រូវទទួលបាននូវ សិទ្ធិនិងសេចក្ដីថ្លៃថ្នូរដូច១គ្នាតាំងពីកំណើត ព្រមទាំងត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិ ឱ្យគេទទួលស្គាល់ខ្លួនជាមនុស្សពេញ លក្ខណៈច្បាប់ ទោះបីនៅទីកន្លែងណាក៏ដោយ ។

និយាយដោយឡែក មនុស្សមានសិទ្ធិក្នុងការចេញចូលប្រទេសណាមួយ ដើម្បីសុំជ្រកកោនស្របច្បាប់ បែបជាអន្តោប្រវេសន៍ ឬ ក៏ក្នុងឋានៈជាជនភៀសខ្លួន ក៏ប៉ុន្តែរឿងអនុញ្ញាតឬមិនអនុញ្ញាត វាអាស្រ័យដោយច្បាប់របស់ប្រទេសនីមួយៗនោះ ។ ដូច្នេះការចេញចូលរបស់ជនបរទេសមកក្នុងប្រទេសណាមួយ វាជាអំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាលប្រទេសនោះ ដែលទទួលខុសត្រូវលើកិច្ចការនេះ ក៏ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពីពួកគេត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យរស់នៅហើយ ឬទោះបីអ្នកនោះលបចូលមកតាមវិធីណាក៏ដោយ ពួកគេត្រូវបានទទួលសិទ្ធិមនុស្សដូចមនុស្សទូទៅដែរ លើកលែងតែករណីខ្លះដែលទាក់ទងជុំវិញទៅនឹងសិទ្ធិបោះឆ្នោតតែប៉ុណ្ណោះ សិទ្ធិនេះលុះត្រាតែគេត្រូវបានទទួលឱ្យចូលសញ្ជាតិហើយសិន ។ម្យ៉ាងវិញទៀត ពួកគេក៏មិនត្រូវទទួលរងនូវការរំលោភផ្សេងៗ ឬក៏ត្រូវបំបិទសិទ្ធិសេរីភាពអ្វីនោះ ឡើយ តែពួកគេក៏ត្រូវទទួលការអប់រំអំពីសិទ្ធិរស់នៅ ក៏ដូចជាធ្វើឱ្យចេះគោរពសិទ្ធិអ្នកដទៃ ផងដែរ ។

ដូច្នេះក្នុងនាមម្ចាស់ស្រុក គួរចេះគោរពសិទ្ធិមនុស្សដល់ជនជាតិភាគតិចទាំងនោះ ព្រោះគេជាមនុស្សដូចយើងដែរ ដែលត្រូវតែទទួលបាននូវសិទ្ធិផ្សេងៗទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និង វប្បធម៌ ជាពិសេសសិទ្ធិសំខាន់បីរបស់ពួកគេដូចជា ភាសា សាសនា និងទំនៀមទម្លាប់ជាដើម ដែលចាំបាច់ពួកគេត្រូវតែមាន រីឯនីតិវិធីផ្សេងៗដែលត្រូវដោះស្រាយចំពោះអ្នកចូលមក ទោះស្របច្បាប់ក្ដី និងមិនស្របច្បាប់ក្ដីគឺជារឿងរបស់រដ្ឋាភិបាល ។

ព្រះសង្ឃគួរតែចាប់អារម្មណ៍នូវរឿងនេះ ហើយនិងជួយអប់រំដល់ពុទ្ធបរិស័ទឱ្យបានយល់ដឹងផងដែរ ទោះបីពួកគេជាជាតិពន្ធ ជាអន្តោប្រវេសន៍យ៉ាងណាក៏ដោយ ពួកគេមានសិទ្ធិស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ មានសិទ្ធិរៀនសូត្រភាសា ប្រពៃណី ប្រវត្តិសាស្ត្រ និងវប្បធម៌របស់ពួកគេ និងសិទ្ធិចូលរួមក្នុងជីវភាពសង្គម និងអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេស សិទ្ធិបង្កើតនិងរក្សាសមាគម សិទ្ធិទាក់ទងដោយសេរីនិងសន្តិវិធីជាមួយសមាជិកនិងក្រុមគ្រួសាររបស់គេ ។ អំពើប្រឆាំងណាមួយ ឬរើសអើងទៅលើពួកទាំងនេះ នាំឱ្យមានអស្ថេរភាពការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច សង្គម វប្បធម៌ និង នយោបាយ ឬក៏នាំឱ្យប្រទេសជាតិដើរថយក្រោយ ។

១-សំណួរ :

1-តើនៅក្នុងសហគមន៍របស់ព្រះអង្គ មានជាតិពន្ធទេ មានអន្តោប្រវេសន៍ទេ ? ជនជាតិអ្វីខ្លះ ? តើពួកគេត្រូវបានរំលោភពីអ្នកស្រុកភូមិឬពីអាជ្ញាធរដែរឬទេ ? តើពួកគេបានបង្កហេតុអ្វីខ្លះ មកលើសហគមន៍ ?

2-តើការរស់នៅរបស់ជាតិពន្ធនៅក្នុងប្រទេសមួយបាត់បង់សិទ្ធិអ្វីខ្លះ ? ហេតុអ្វី ?

3-តើការរស់នៅរបស់អន្តោប្រវេសន៍ នៅក្នុងប្រទេសមួយបាត់បង់សិទ្ធិអ្វីខ្លះ ? ហេតុអ្វី ?

4-បើសិនជាយើងដឹងថាមានជនអន្តោប្រវេសន៍ ចូលមករស់នៅមិនស្របច្បាប់ តើពួកគេនៅមានសិទ្ធិអ្វីខ្លះ ? តើគេមានសិទ្ធិគោរពពិធីបុណ្យប្រពៃណីរបស់គេទេ ?

២-ករណីសិក្សា :

ករណីសិក្សា : ប្រជាជនវៀតណាមបានហូរចូលមកក្នុងស្រុកយើងជាច្រើនជាមួយកងទ័ពពួកគេ បន្ទាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៩មក ។ នៅឆ្នាំ១៩៨៩ ពេលដែលកងទ័ពពួកគេដកត្រលប់ទៅវិញ ប្រជាជនវៀតណាមមួយចំនួនធំមិនត្រលប់ទៅវិញទេ ។ ក្នុងចំណោមជនជាតិវៀតណាមទាំងនោះ មានអ្នកខ្លះបានតាំងទីលំនៅជាផ្ទះទូកខ្សែក្បែរស្ពានព្រះមុនីវង្ស កជាកូនពូនជាចៅ រកស៊ីនេសាទត្រីតាមដងទន្លេបាសាក់ ដែលអ្នកខ្លះក្នុងចំណោមប្រជាជនទាំងនោះមានទាំងអត្តសញ្ញាណបណ្ណ័ជាប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទៀតផង ។ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមួយចំនួនតែងតែសម្លឹងទៅជនជាតិវៀតណាមទាំងនោះថា ជាជនអន្តោប្រវេសន៍មិនស្របច្បាប់ ហើយបានរិះគន់ថាមករស់នៅគ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់នាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់ការរស់នៅរបស់ខ្លួន ប៉ះពាល់ដល់បរិស្ថាន និងសោភ័ណភាពទីក្រុង ។

វាជាការពិតមែន រដ្ឋាភិបាលត្រូវការកែប្រែសោភ័ណភាពទីក្រុង បន្ទាប់មកក៏ប្រកាសប្រាប់ជនជាតិវៀតណាមដែលមានផ្ទះជាទូកខ្សែទាំងនោះ ឱ្យរំកិលចេញពីទីនោះមកក្បែរក្រុងតាខ្មៅ ហើយថែមទាំងជួលមនុស្សមួយចំនួនឱ្យកាត់ផ្តាច់ខ្សែទូកទាំងនោះទៀតផង ដោយប្រាប់អ្នកទាំងនោះថា មកតាំងទីលំនៅអនាធិបតេយ្យខុសច្បាប់ ។ ពេលបណ្តែតទូកមកដល់ក្បែរក្រុងតាខ្មៅត្រូវអ្នកភូមិខ្មែរនៅទីនោះធ្វើបាតុកម្មបណ្តេញពួកគេចេញពីទីនោះទៀត ។ ដោយទ្រាំមិនបាន ជនជាតិវៀតណាមទាំងនោះក៏សំរេចចិត្តទាំងបង្ខំរំកិលចូលទៅប្រទេសវៀតណាមវិញ ។ ពេលទៅដល់ព្រំប្រទល់ អាជ្ញាធរ

វៀតណាមមិនអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេចូល ដោយមិនទទួលស្គាល់ពួកនេះឡើយ ហើយអាជ្ញាធរខ្មែរបដិសេធមិនព្រមឱ្យចូលដីខ្មែរវិញ នៅទីនោះពួកគេជួបប្រទះទៅនឹងបញ្ហាជាច្រើន ដូចជាខ្វះម្ហូបអាហារ ទឹកស្អាត ថ្នាំសង្កូវ សាលារៀន ។ល។ ស្របគ្នានោះ មានជនឆ្លៀតឱកាសបានគំរាមទារប្រាក់ដែលពួកគេបំរុងទុកសំរាប់គ្រួសារ ហើយនិងមានអាជ្ញាធរមួយចំនួនបានសម្លុតដកហូតអត្តសញ្ញាណបណ្ណខ្មែរពីពួកនោះដោយសំអាងថា ជនជាតិវៀតណាមទាំងនោះនិយាយខ្មែរមិនច្បាស់ទាំងសាច់ឈាមពណ៌សំបុរ សាសនា ប្រពៃណី ក៏មិនមែនជាលក្ខណៈខ្មែរ ដូច្នេះគ្មានភស្តុតាងអ្វីបង្ហាញថាខ្លួនជាខ្មែរឡើយ ។

★សំនួរពិភាក្សា :

-យោងតាមករណីសិក្សាខាងលើ

1-តើចំណុចមិនសមស្របក្នុងការរស់នៅរបស់ជនជាតិវៀតណាមគឺអ្វី ?

2-តើទង្វើរបស់អាជ្ញាធរក្នុងការជម្លៀសជនជាតិវៀតណាមតាមទូកខ្សែ មានចំណុចណាដែលសមស្រប និងចំណុចណាដែលមិនសមស្រប ?

3-តើអាជ្ញាធរត្រូវបានដោះស្រាយដូចម្តេច ដើម្បីឱ្យសមស្របក្នុងការជម្លៀសជនជាតិវៀតណាមតាមទូកទាំងនោះ ?

4-តើការរិះគន់របស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទៅលើជនជាតិវៀតណាម សមស្រប ឬ មិនសមស្រប ? ហេតុអ្វី ?

5-តើជនជាតិវៀតណាមទាំងនោះកំពុងប្រឈមមុខទៅនឹងបញ្ហាអ្វីខ្លះ ?

6-តើចំណុចអ្វីខ្លះដែលប៉ះពាល់សិទ្ធិមនុស្សដល់ជនជាតិវៀតណាមទាំងនោះ ?

7-ជាទូទៅ តើព្រះអង្គគួរមានយោបល់ដូចម្តេច ចំពោះជនអន្តោប្រវេសន៍ ដើម្បីធ្វើឱ្យមានភាពកាន់តែប្រសើរឡើងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ?

8-តើព្រះអង្គមានវិធីដូចម្តេចខ្លះ ដើម្បីចូលរួមជួយបំបាត់ទស្សនៈរើសអើងចំពោះជនជាតិភាគតិច ?

៣-សំនួរបញ្ចប់ :

1-តើព្រះអង្គបានសិក្សាពីអ្វីខ្លះ អំបាញ់មិញ ?

2-តើព្រះអង្គមានព្រះទ័យដូចម្ដេចចំពោះសាសនាដទៃដែលមាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ?

II.ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ

១-សេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាសាកលស្តីអំពីសិទ្ធិមនុស្ស

មាត្រា២ : មនុស្សទាំងអស់មិនត្រូវបានគេបែងចែកឱ្យខុស១ពីគ្នា ដោយប្រកាន់ទៅលើជាតិសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ វណ្ណៈ អ្នកមាន ឬអ្នកក្រ ភាសា សាសនា មតិនយោបាយ ជាដើមឡើយ ។

២-ច្បាប់អន្តោប្រវេសន៍របស់ប្រទេសកម្ពុជា

មាត្រា២ : ត្រូវចាត់ទុកជាជនបរទេស ជនណាដែលគ្មានសញ្ជាតិជាខ្មែរ ដោយគ្មានរើសអើង ទោះបីជននោះមានសញ្ជាតិ ជំនឿសាសនា ឬមានដើមកំណើតណាមួយក៏ដោយ ។

មាត្រា៥ : ការគ្រប់គ្រងជនបរទេសជាសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ ។ ក្រសួងនេះត្រូវមានស្ថាប័នមួយដើម្បីទទួលកិច្ចការអន្តោប្រវេសន៍ ។

មាត្រា២៩ : ជនបរទេសណាដែលគ្មានការអនុញ្ញាត ហើយចូលមករស់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយលបលាក់បន្លំ ឬដោយល្បិចផ្សេងទៀត ផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិនៃច្បាប់នេះ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់គុក ពី ៣ខែដល់ ៦ខែ មុននឹងត្រូវបណ្តេញចេញ ។

មាត្រា៣៧ : រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ ត្រូវបណ្តេញចេញពីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា រាល់ជនបរទេសណាដែលចូលក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដោយខុសច្បាប់ ។

៣-ច្បាប់សញ្ជាតិ :

មាត្រា៨ : ជនបរទេសដែលអាចសុំសញ្ជាតិតូបនិយកម្មបាន ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌដូចតទៅ :

1-មានលិខិតបញ្ជាក់ថាមានគំនិតមារយាទនិងសីលធម៌ល្អដែលចេញដោយមេឃុំ ឬចៅសង្កាត់នៃទីលំនៅរបស់ខ្លួន ។

2-មានលិខិតថ្កោលទោសបញ្ជាក់ថា ពុំដែលមានទោសពីបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ។

3-មានលិខិតបញ្ជាក់ថា ជននោះមានទីលំនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ហើយស្នាក់នៅជាប់ចំនួន **ប្រាំពីរឆ្នាំ** ដោយគិតពីថ្ងៃដែលបានទទួលបណ្ណស្នាក់នៅ ដែលចេញឱ្យក្នុងក្របខណ្ឌនៃច្បាប់ស្តីពីអន្តោប្រវេសន៍ ។

4-មានទីលំនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានៅពេលដាក់ពាក្យសុំសញ្ជាតិតូបនិយកម្ម ។

5-ចេះនិយាយភាសាខ្មែរ ចេះអក្សរខ្មែរ និងយល់ដឹងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរខ្លះៗ ហើយបង្ហាញភស្តុតាងច្បាស់ថា ខ្លួនអាចរស់នៅក្នុងសង្គមខ្មែរបានដោយសុខដុម ព្រមទាំងទទួលបាននូវទំនៀមទម្លាប់ និងប្រពៃណីល្អរបស់ខ្មែរ ។

6-មានបញ្ញានិងកាយសម្បទាដែលមិននាំឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់ឬនាំឱ្យមានបន្ទុកដល់ជាតិ ។

៤-ច្បាប់ភូមិបាលរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

មាត្រា៥ : គ្មានបុគ្គលណាមួយត្រូវបានគេដកហូតកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបានទេ ប្រសិនបើការដកហូតនេះមិនមែនដើម្បីប្រយោជន៍សាធារណៈ ។ ការដកហូតនេះត្រូវធ្វើទៅតាមទម្រង់និងនីតិវិធីបញ្ញត្តិដោយច្បាប់ និង បទបញ្ជា បន្ទាប់ពីបានផ្តល់សំណងជាមុនដោយសមរម្យ និងយុត្តិធម៌ ។

មាត្រា១៥ : (កថាខ័ណ្ឌ១-៤) រាប់ចូលក្នុងសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ និងរបស់នីតិបុគ្គលសាធារណៈ

-ទ្រព្យទាំងឡាយដែលបង្ហាញនូវការកើតឡើងពីធម្មជាតិដូចជា ព្រៃឈើ ផ្លូវទឹកដែលនាវាឬក្បូនចេញចូលបាន បណ្តែតបាន បឹងធម្មជាតិ ច្រាំងទន្លេដែលនាវាឬក្បូនចេញចូលបាន បណ្តែតបាន និងត្រើយសមុទ្រ ។

-ទ្រព្យទាំងឡាយដែលជាកម្មវត្ថុនៃការរៀបចំពិសេសសម្រាប់ប្រយោជន៍ទូទៅដូចជាតីរឋាន កំពង់ផែ ផ្លូវដែក ស្ថានីយរថភ្លើង និងព្រលានយន្តហោះ ។

-ទ្រព្យទាំងឡាយដែលត្រូវបានដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ជាសាធារណៈតាមស្ថានភាពពីកំណើត ឬក្រោយពីបានរៀបចំ ដូចជាផ្លូវថ្នល់ ផ្លូវលំ ផ្លូវរទេះ ផ្លូវដើរ សួនច្បារនិងឧទ្យានសាធារណៈនិងដីចំណី ។

-ទ្រព្យទាំងឡាយដែលត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការសំរាប់សេវាសាធារណៈដូចជា សាលារៀនឬអាគារសិក្សាសាធារណៈ អាគាររដ្ឋបាល មន្ទីរពេទ្យសាធារណៈទាំងឡាយ ។

៥-រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមាត្រា៤៤ :

ជនណាក៏ដោយ ទោះជាបុគ្គលក្តី ជាសមូហភាពក្តី មានសិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ។ មានតែរូបវន្តបុគ្គលឬនីតិបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិជាខ្មែរទេ ទើបមានសិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី ។ កម្មសិទ្ធិឯកជនស្របច្បាប់ឋិតនៅក្រោមការគាំពារនៃច្បាប់ ។

ដែលនឹងដកហូតសិទ្ធិពីជនណាមួយបាននោះ លុះត្រាតែប្រយោជន៍សាធារណៈតម្រូវឱ្យធ្វើក្នុងករណីដែលច្បាប់បានបញ្ញត្តិទុក ហើយត្រូវផ្តល់សំណងជាមុនដោយសមរម្យនិងយុត្តិធម៌ ។

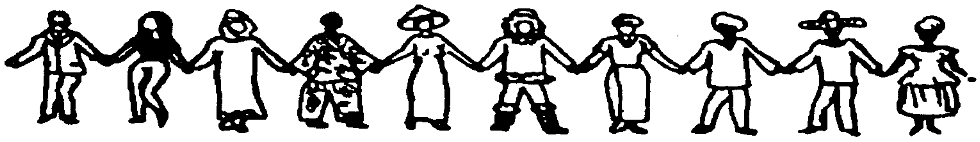

ចប់

ការបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់ការពារ

I. ឧស្សាហ៍:

ទំនៀមមួយឃ្លាដូចខាងដើម បានពោលថា " ព្រះសង្ឃអាស្រ័យពុទ្ធបរិស័ទ រីឯពុទ្ធបរិស័ទក៏អាស្រ័យព្រះសង្ឃវិញដែរ " ក៏ដូចជាមានន័យថា ព្រះពុទ្ធសាសនា មិនអាចផ្តាច់ចេញពីឧបាសក-ឧបាសិកាបានឡើយ ។ ហេតុដូច្នេះហើយ តាមរយៈការបង្កើនសមត្ថភាពអំពីសិទ្ធិមនុស្ស ព្រះសង្ឃគួរតែត្រូវបានយកចំណេះដឹងទាំងនេះទៅអប់រំបន្តដល់ពុទ្ធបរិស័ទ ឬជួយសហការដ៏ខ្ពស់បំផុត ក្នុងការជួយញាតិញោមនៅពេលមានទុក្ខលំបាក ឬ នៅពេលណាដែលមានការរំលោភមកលើសិទ្ធិពលរដ្ឋ-នយោបាយ និង សិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និង វប្បធម៌របស់ពួកគេ ។

(ព្រះសង្ឃអប់រំដល់ប្រជាពលរដ្ឋ)

ដូចព្រះសង្ឃគ្រប់ព្រះអង្គបានជ្រាបហើយថា តាមរយៈរដ្ឋធម្មនុញ្ញឬហៅថាច្បាប់កំពូល ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានទទួលស្គាល់និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស និងជាពិសេសប្រកាន់យកនូវរបបនយោបាយប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្សទៀតផង ដូច្នេះបានន័យថា សិទ្ធិមនុស្ស និង ប្រជាធិបតេយ្យគឺស្ថិតនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់ៗរូប ។ ប៉ុន្តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ទាំងសិទ្ធិមនុស្ស ទាំងប្រជាធិបតេយ្យ វានឹងអាចស្លាប់ទៅវិញ បើសិនជាគង្វះចលនាឬសកម្មភាពដើម្បីយកវាទៅប្រើប្រាស់ឱ្យបានសមស្របទេនោះ ។ យ៉ាងណាមិញ! ដើម្បីការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងប្រជាធិបតេយ្យឱ្យបានគង់វង្ស លុះត្រាតែពលរដ្ឋទាំងអស់សាមគ្គីគ្នា ហ៊ានបញ្ចេញសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដើម្បីកែប្រែនូវអ្វីៗនៅពេលណាដែលអំពើអយុត្តិធម៌ ឬអំពើរំលោភនានាបានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ជីវភាពរស់នៅ ។ម្យ៉ាងវិញទៀត គឺខិតខំតស៊ូរកឱ្យឃើញនូវតម្លាភាព យុត្តិធម៌សង្គម ដែលជាសេចក្តីប្រាថ្នារបស់មនុស្សរាល់រូបមិនថាគ្រហស្ថឬបព្វជិតឡើយ ។

សរុបសេចក្តីមក នៅក្នុងសង្គមជាតិ ព្រះសង្ឃមានតួនាទីសំខាន់ណាស់ ដោយកន្លងមកព្រះអង្គតែងតែមានព្រះទ័យយកចិត្តទុកដាក់ និងបានជួយដឹកនាំ អប់រំ បំភ្លឺផ្លូវដល់ពុទ្ធបរិស័ទជានិច្ច ឱ្យសន្សំតែសេចក្តីសុខ សេចក្តីរីកចំរើន ដែលជាគោលការណ៍ចម្បងបំផុតរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ។ ដូច្នេះអ្វីដែលជាយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់ការពារសំខាន់នៅពេលនេះ គឺចង់បានការបង្កើតក្រុមសហការ ដោយមានព្រះសង្ឃចូលរួម ព្រមទាំងបង្កើតបណ្តាញការងារ ដើម្បីជួយសហការជាមួយអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល-ជាមួយក្រុមពលរដ្ឋស៊ីវិល និងក្រុមប៉ូលីសសហការផងដែរ ដែលក្រុមទាំងនេះកំពុងតែមានដំណើរការក្នុងការជួយទប់ស្កាត់ កាត់បន្ថយ និង លុបបំបាត់អំពើរំលោភសិទ្ធិមនុស្សជាច្រើនប្រភេទដែល កំពុងតែកើតមាន ។

១-ការជ្រើសរើសតំណាងក្រុម

ធ្វើការបោះឆ្នោតតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ដោយធ្វើការជ្រើសរើសប្រធានក្រុមមួយរូប និង អនុប្រធានក្រុមមួយរូប (អ្នកបានសម្លេងគាំទ្រច្រើនជា ប្រធាន និងអ្នកបានសម្លេងគាំទ្របន្ទាប់ជាអនុប្រធាន) ។

ក្រុមការងារនេះនឹងមានតម្លៃចាប់ពីពេលបង្កើតនេះតទៅ ដោយមានកិច្ចសហការជាមួយអង្គការលីកាដូ ជាមួយក្រុមប្រជាពលរដ្ឋស៊ីវិល និងជាមួយក្រុមប៉ូលីសសហការ (ជាក្រុមដែលលីកាដូបានរៀបចំរួចហើយ) ថាតើក្រុមនេះ ប្រធានមានតួនាទីធ្វើអ្វីខ្លះ អនុប្រធានធ្វើអ្វី និងសមាជិកធ្វើអ្វីទាក់ទងទៅនឹងការជួយកែប្រែស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្ស ឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង ។ ជាពិសេស ដើម្បីជួយផ្តល់ពត៌មានទាំងឡាយអំពីករណីរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ដែលបានកើតឡើងនៅក្នុង សហគមន៍ ។

ចំពោះក្រុមការងារនេះ អង្គការលីកាដូនឹងទំនាក់ទំនងរៀងរាល់ពីរខែម្តងដោយនិមន្តព្រះសង្ឃទាំងអស់ក្នុងវត្តនេះ មកជួបជុំរយៈពេលមួយថ្ងៃ ដើម្បីពិភាក្សាការងារដែលទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស ថាតើបន្ទាប់ពីវត្តនេះទៅ ក្រុមសហការមានសកម្មភាពធ្វើអ្វីខ្លះ ក្នុងការជួយដល់សហគមន៍ ។

២-ស្រង់ចំនួនករណីរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស

តើករណីអ្វីដែលបាននិងកំពុងកើតឡើងនៅក្នុង ភូមិ ឃុំ ស្រុករបស់ ព្រះអង្គ ? តើព្រះអង្គនឹងមានវិធីបែបណាដែលអាចជួយដោះស្រាយ ទៅបាន (ទុកជាគំរូ) ថាតើគួរត្រូវបានដោះស្រាយដូចម្ដេចរបៀបណា និងកិរិតណា ។

ការពិភាក្សារបស់ក្រុមនីមួយៗតីរកចំណុចជាយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់ការពារ

បើមានករណីអ្វីមួយកើតឡើង ត្រូវមានវិធីដូចម្ដេចខ្លះ ដែលជាយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់ការពារនោះ ?

-នៅក្នុងសហគមន៍នីមួយៗ ការរំលោភដែលត្រូវចាប់អារម្មណ៍ ហើយដែលគួរតែមានវិធានការជួយឈឺឆ្អាលនោះគឺមានដូចជា : អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ , ការចាប់និងការឃុំខ្លួនខុសច្បាប់ , ការធ្វើទារុណកម្មទៅលើជនដែលគេចាប់ខ្លួននិងឃុំខ្លួន , អំពើឃាតកម្ម (ការសម្លាប់មនុស្សដោយលួចលាក់និងចំហរ), ការគំរាមកំហែងទៅលើអ្នកនយោបាយ , ការចាប់ជំរិត , ការរំលោភលើដីធ្លីពីអាជ្ញាធរដោយផ្ទាល់ ដោយប្រយោល ដូចជាការសមគំនិតពីពួកសមត្ថកិច្ច មានទាហាន ប៉ូលីសប៉េអឹម និងតុលាការជាដើម ។ ក្នុងចំណោមករណីទាំងនេះ ប្រសិនបើមាន ក្រុមសហការអាចដោះស្រាយតាមលទ្ធភាពដែលអាចធ្វើទៅបាន យ៉ាងហោចណាស់ក៏ត្រូវផ្ដល់ពត៌មានដល់អង្គការសិទ្ធិមនុស្ស មានអង្គការលីកាដូជាដើមឱ្យបានឆាប់ដែលអាចធ្វើទៅបាន ឬនៅពេលវគ្គបន្ត បើសិនជាករណីរំលោភនោះមិនសូវមានសភាពធ្ងន់ធ្ងរ ។

តារាងប្រភេទករណីរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស

ល.រ	ឈ្មោះករណីរំលោភ	កាលបរិច្ឆេទ	ទីកន្លែង(ភូមិ,ឃុំ,ស្រុក)	វិធីសំរបសំរួល
១	....	....	....	....

២	....			

-ត្រូវមានតារាងខាងលើពីរសន្លឹក បន្ទាប់ពីអ្នកចូលរួមពិភាក្សារកឃើញវិធីសំរបសំរួល ដោះស្រាយ អំពីករណីណាមួយដែលបានចុះក្នុងតារាងរួចហើយ ។ ប្រធានក្រុមទុកមួយសន្លឹកហើយផ្តាំសុំឱ្យយក មកវិញនៅពេលវគ្គបន្ត ។ ជាមួយគ្នានេះដែរផ្តល់តារាងថ្មី ថាតើបន្ទាប់ពីវគ្គនេះទៅ ក្រុមសហការ នេះនឹងបានជួយសំរបសំរួលឬដោះស្រាយ បានករណីអ្វីទៀត ធ្វើរបៀបណា ។ល។

៣-សិក្សាទម្រង់រាយការណ៍សង្ខេប

បើសិនជាករណីរំលោភមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ ករណីទាំងនោះគួរតែស្វែងរកពតិមានពិត គួរឱ្យទុក ចិត្តបាន ហើយទម្រង់បែបបទដែលត្រូវរាយពតិមាន មានដូចតទៅ :

ទម្រង់របាយការណ៍សង្ខេប

១.ឈ្មោះករណីរំលោភ : ....

២.ជនរងគ្រោះ :

ឈ្មោះ..........................ភេទ........អាយុ.............មុខរបរ......................................

ទីលំនៅៈភូមិ.......................ឃុំ/សង្កាត់..........................ស្រុក/ខណ្ឌ........................

ខេត្ត/ក្រុង..................

ទីកន្លែងកើតហេតុៈភូមិ........................ឃុំ/សង្កាត់............................ស្រុក/ខណ្ឌ.......

.............................ខេត្ត/ក្រុង..

ពេលវេលា ៈម៉ោង...............ថ្ងៃទី..............ខែ..............ឆ្នាំ២០០...

៣.អ្នកប្រព្រឹត្ត :

ឈ្មោះ........................ភេទ...........អាយុ..............មុខរបរ.................................

ទីលំនៅ : ភូមិ......................ឃុំ..........................ស្រុក...................ខេត្ត..............

ពេលវេលា : ម៉ោង..............ថ្ងៃទី...............ខែ..............ឆ្នាំ ២០០....

៤-ឧបករណ៍ដែលបានប្រើទៅលើជនរងគ្រោះ

....

....

៥-មូលហេតុដែលបណ្តាលឱ្យកើតរឿងនេះ :

....

....

....

....

ធ្វើនៅថ្ងៃទី ខែ ឆ្នាំ ២០០....

អ្នករាយការណ៍

ហត្ថលេខា ....

ឈ្មោះ....................

II. ច្បាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជា

១-រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

<u>មាត្រា៣២</u> : ជនរាល់រូបមានសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត មានសេរីភាព និងមានសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួន ។

<u>មាត្រា៤២</u> : ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ មានសិទ្ធិបង្កើតសមាគម និងគណបក្សនយោបាយ ។ សិទ្ធិនេះត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់ ។ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងឡាយអាចចូលរួមក្នុងអង្គការមហាជនជួយគ្នាទៅវិញទៅមក ការពារសមិទ្ធិផលជាតិនិងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ។

២-ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌរបស់ប្រទេសកម្ពុជាសម័យអន្តរកាល

<u>មាត្រា៣២</u> : ជនណាដែលសម្លាប់មនុស្សដោយចេតនា ដោយបានប្រើឬមិនបានប្រើអាវុធក្តី ត្រូវជាប់ទោស ពីបទឧក្រិដ្ឋធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនា ហើយត្រូវផ្តន្ទាទោស ដាក់ជាបទឧក្រិដ្ឋ ពី៨ឆ្នាំទៅ១៥ឆ្នាំ ។

<u>មាត្រា៣៣</u> : ជនណាក៏ដោយ ដែលរំលោភសេពសន្ថវៈ ឬប៉ុនប៉ងរំលោភសេពសន្ថវៈលើជនណាម្នាក់ទៀត ទោះភេទដូចគ្នាឬមិនដូចគ្នាយ៉ាងណាក៏ដោយ ត្រូវមានទោសពីបទរំលោភសេពសន្ថវៈ ហើយត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ជាបទឧក្រិដ្ឋពី ៥ ឆ្នាំទៅ១០ឆ្នាំ ។

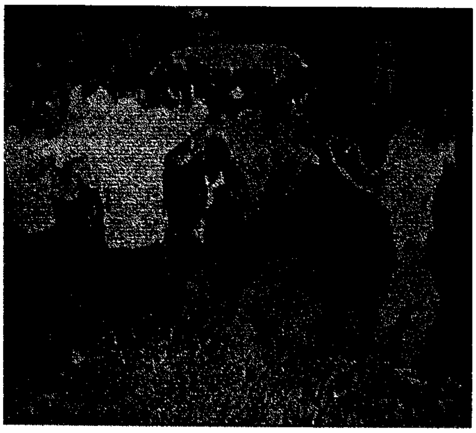

(ការសម្លាប់ដោយហ្វូងមនុស្ស)

<u>មាត្រា៣៤</u> : (អំពើប្លន់) ការលួច ធ្វើដោយអំពើហិង្សា មានអាវុធឬឥតអាវុធ បណ្តាលឬមិនបណ្តាលឱ្យមានរបួស ត្រូវមានទោសពីបទឧក្រិដ្ឋប្លន់ ហើយត្រូវមានទោសដាក់គុកពី៣ឆ្នាំ ទៅ ១០ឆ្នាំ ។

<u>មាត្រា៤០</u> : (អំពើមនុស្សឃាតដោយអចេតនា) ជនណាដោយខ្វះការប្រុងប្រយ័ត្ន ដោយការធ្វេសប្រហែសដោយមិនប្រយ័ត្ន ឬ មិនបានគោរពតាមបទបញ្ជាធ្វើឱ្យស្លាប់ជនម្នាក់ទៀតដោយអចេតនា ត្រូវមានទោសពីបទមជ្ឈិមធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនា ហើយត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់គុកពី១ឆ្នាំទៅ៣ឆ្នាំ ។

មាត្រា៤១ : (អំពើបង្ករបួសដោយចេតនា) ជនណាវាយតប់ បណ្តាលឱ្យមានរបួស ដែលនាំឱ្យពិការជាអចិន្ត្រៃយ៍ឬពិការបណ្តោះអាសន្នក្នុងរយៈពេលលើសពី៦ខែដោយចេតនា ត្រូវមានទោសពីបទបង្ករបួសដោយចេនា ហើយត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់គុកពី១ឆ្នាំទៅ៥ឆ្នាំ ។

-បើពិការភាពបណ្តោះអាសន្នតិចជាង៦ខែ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់គុកជននោះពី៦ខែដល់២ឆ្នាំ ។

-បើគ្មានពិការភាពទេ ទោសដែលត្រូវកំនត់ផ្តន្ទា គឺដាក់គុកពី១ខែដល់១ឆ្នាំ ។

-បើការវាយតប់នោះធ្វើឡើងដោយប្រើអាវុធប្រភេទណាមួយ កំរិតទោសត្រូវទ្វេមួយជាពីរ ។

៣-ច្បាប់ស្តីពីការបង្ក្រាបអំពើចាប់ជំរិត អំពើជួញដូរនិងអំពើអាជីវកម្មលើមនុស្ស :

មាត្រា៣ : ជនណាអូសទាញមនុស្ស ទោះស្រីឬប្រុស អនីតិជនឬនីតិជន មានសញ្ជាតិអ្វីក៏ដោយ ដោយវិធីលួងលោម សន្យាឱ្យប្រាក់កាស ឬគ្រឿងអលង្ការ ឬតាមវិធីណាក៏ដោយ ទោះសាមីខ្លួនសុខចិត្តឬមិនសុខចិត្ត ដោយវិធីបង្ខិតបង្ខំគំរាមកំហែង ឬ វិធីណាក៏ដោយ ទោះសាមីខ្លួនសុខចិត្តឬមិនសុខចិត្ត ឬប្រើថ្នាំសណ្តំស្មារតីនិងសតិអារម្មណ៍ដើម្បីពង្រត់យកមកលក់ឬយកទៅធ្វើពេស្យាចារ ជននោះត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី១០ឆ្នាំដល់១៥ឆ្នាំ ។

ចប់

តារាងប្រភេទករណីរំលោភ

ល.រ	ឈ្មោះករណីរំលោភ	កាលបរិច្ឆេទ	ទីកន្លែង(ភូមិ,ឃុំ,ស្រុក)	វិធីសំរបសំរួល
១-	....	....	....	....
២	....	....		
៣	....	....		
៤	....	....		
៥	....			

ទម្រង់របាយការណ៍សង្ខេប

១.ឈ្មោះករណីរំលោភ : ....

២.ជនរងគ្រោះ :

ឈ្មោះ.............................ភេទ........អាយុ.............មុខរបរ.......................................

ទីលំនៅ:ភូមិ.......................ឃុំ/សង្កាត់.........................ស្រុក/ខណ្ឌ.......................

ខេត្ត/ក្រុង..................

ទីកន្លែងកើតហេតុ:ភូមិ........................ឃុំ/សង្កាត់...........................ស្រុក/ខណ្ឌ.......

.............................ខេត្ត/ក្រុង...

ពេលវេលា :ម៉ោង...............ថ្ងៃទី..............ខែ..............ឆ្នាំ២០០...

៣.អ្នកប្រព្រឹត្ត :

ឈ្មោះ.........................ភេទ...........អាយុ..............មុខរបរ.................................

ទីលំនៅ : ភូមិ......................ឃុំ..........................ស្រុក..................ខេត្ត.............

ពេលវេលា : ម៉ោង..............ថ្ងៃទី..............ខែ..............ឆ្នាំ ២០០....

៤-ឧបករណ៍ដែលបានប្រើទៅលើជនរងគ្រោះ

....

....

៥-មូលហេតុដែលបណ្ដាលឱ្យកើតរឿងនេះ :

....

....

....

ធ្វើនៅថ្ងៃទី ខែ ឆ្នាំ ២០០....

អ្នករាយការណ៍

ហត្ថលេខា ....

ឈ្មោះ.....................

បោះពុម្ពផ្សាយដោយ
សម្ព័ន្ធខ្មែរជំរឿន និង ការពារ
សិទ្ធិមនុស្ស
Published by the Cambodian
League for the Promotion and
Defense of Human Rights

ឧបត្ថម្ភដោយថវិការបស់ ណូរ៉ាដ
Published with a grant from
NORAD

ហាមលក់
NOT FOR SALE

រក្សាសិទ្ធិដោយអង្គការ **លីកាដូ**
Copyright by LICADHO

បោះពុម្ពលើកទី១ ចំនួន ១០០០ ក្បាល
ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៣